Tečaj XXI. Kolovoz 1897. Broj 8.

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

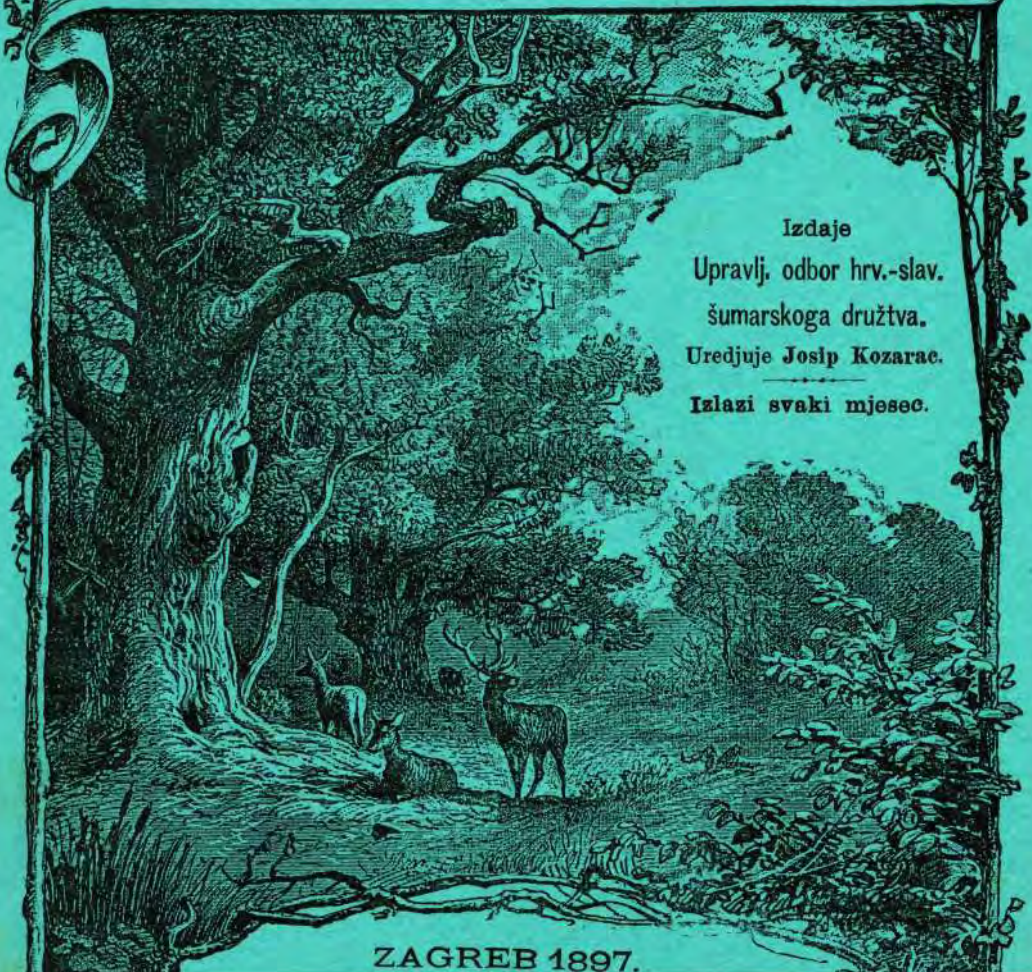

Izdaje
Upravlj. odbor hrv.-slav.
šumarskoga družtva.
Uredjuje Josip Kozarac.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1897.

Šumarski list.

Br. 8. U ZAGREBU, 1. kolovoza 1897. God. XXI.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 8 for.; za ½ stranice 4 for.; za ⅓ stranice 2 for. 70 nově.; za ¼ stranice 2 for. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

Vrsti drveća, njihovo uspievanje i uporaba u šumama Petrovaradinske imov. obćine.

Šumska teritorija Petrovarad. imov. obćine obrasla je za danas svuda listnastim drvećem; četinjača ne ima nigdje. Vladajuća vrst jest hrast lužnjak, dočim su ostale vrsti, što se po ovdašnjim šumama nalaze, manje više podredjene.

Drugovrstnih čistih sastojina ne ima nigdje, osim nekoliko grabovih u području Klenačke šumarije; no i u ovima su hrastova stabla zastupljena u raznoj mjeri. Od hrastovih suvrsti dolazi uz lužnjak: cer i granica. To su suvrsti, koje se očigledno razlikuju od lužnjaka. Koliko odlika (varietas) lužnjakovih ima, to se za danas još ne zna tačno.

Po obliku ploda ima ih oko 40 na broju a možda i više. Isto tako opaža se razlika i u dobi cvjetanja, razvijanja lišća i dozrievanja ploda. Ima ih i po veličini žira veoma različnih. Ali u pogledu kakvoće drveta prilika je, da su sve te odlike jednake. Narod sve te odlike naziva ovdje imenom «hrast», i znade dobro razlikovati od njih granicu i cer; isto tako razpoznaje i ostale vrsti drveća, te je dao svakoj i svoju zasebnu uporabu, kao što ćemo to niže uviditi. Početi ćemo sa lužnjakom.

Hrast lužnjak (Quercus pedunculata, L.) Kao što napried rekosmo, lužnjak je vladajuća vrst ovdašnjeg šum. drveća, i on je glavni izvor dohodaka ove imov. obćine.

Lužnjak uspieva svuda po lugovima ovoga kraja veoma dobro, a osobito na položajima, koje voda vremenito natapa.

Na takovim položajima ima on, koliko se danas znade, i bolju ciepljivost, svojstvo, koje je od velike važnosti kod proizvodnje duge.

Lužnjak pokazuje i razvija svoje rese (cviet) u ovdašnjim lugovima vrlo nejednako: ima ih koji početkom svibnja imadu lišće podpuno razvijeno, preko 20 cm. dugačko, dočim na drugom stoje pupoljci u isto to doba sasvim nerazvijeni — kao u sred zime, te se razviju tek koncem mjeseca svibnja. Ovakovih poznih hrastova* ima veoma mnogo, s toga to u proljeće jako u oči udara; prem ima razlike i u toj smjesi.

Ima lugova, gdje su pozni hrastovi riedki, tako na pr. u lugu Senajskebare I. (na Savi) u Matijevici (duž Obedske bare) i drugdje.

I oblik lišća dosta se razlikuje kod pojedinih odlika. Kod jednih je lišće veće, kod drugih manje; kod jednih manje, kod drugih više ovalno — u koliko se kod hrastovog lišća o ovalnosti može govoriti. Pa ni peteljke, na kojima žir visi, nisu jednakog oblika: na jednom stablu su veoma dugačke (po 6 i više centm.) dočim su na drugima kratke: nešto preko jednog centimetra.

Osim toga opaža se neka razlika i kod kore: kod jednih je svjetlija, kod drugih tamnija; s toga narod pravi razliku izmedju «crnog» i «bielog» hrasta.

No najjasnije se opažaju sve te odlike u veličini i obliku žira. Kakove su to odlike, koje se ovdje nalaze, kako ih botaničari nazivaju, to žalibože nije do danas naučno izpitano.

Što se tiče upotrebe, ne čini u tome obziru ovdašnji narod nikakve razlike. Za nj su sve te odlike jednake vriednosti.

Lužnjak je kao svagdje tako i ovdje vrlo cienjeno drvo. Od njega gradi narod gotovo sve što u svojoj kući treba.

U starija vremena pravio je Sriemac od lužnjakova drveta i kuću i sve zgrade, što je u svome gospodarstvu trebao. Pa i danas, gdje se hrastovina štedi, najmilije mu je drvo u kući.

---

* Quercus pedunculata, var. tardissima, njemački „Späteiche". O toj ćemo odlici donieti u jednom od idućih brojeva malu razpravicu. Uredn.

Od hrastovine pravi i danas naš seljak najradje svoje zgrade, znajuć, da je to najtrajnije drvo. Ima zgrada i sada koje izključivo gradi od hrastovine i to su čardaci, ambarovi i svinjci.

Na kuće uzima se već više čamova gradja, a to prosto s toga, što je hrastovo drvo skočilo na cieni, te je po imov. občinu probitačnije za take zgrade nabavljati čamovinu.

Osim toga upotrebljava narod hrastovinu za ograde i za svoje orudje, koje mu je u gospodarstvu nuždno, prem ima ponešto, što pravi i od drugih vrsti drveća, što ćemo na svome mjestu reći.

No najglavnija upotreba lužnjakovine ogledje se u proizvodnji duge.

Duga je ciepana u ovim krajevima od pamtivieka: od kako postoje vinogradi i šljivici u Sriemu.

Kada su počeli trgovci izradjivati dugu po ovim šumama, to se ne može tačno odrediti, no neće biti tome dugo. Prva trgovačka kuća, koja se je s tom radnjom bavila u Mitrovici, biti će po svoj prilici — Teuševa. Teuš — stari Franjo* — biti će čini mi se začetnik u proizvodnji duge za trgovinu i izvoz, izprva za Banat a tek kasnije za Sisak, odnosno za Francezku, ali to tek 1860 i 70-tih godinâ.

Hrastovi za tu svrhu sjekli su se gotovo izključivo u sadanjoj Morovićkoj šumariji**.

Pa i dan danas je proizvodnja duge ograničena na tu šumariju, koja je sastavljena od pretežno prastarih lužnjakovih sastojina.

Ove sastojine i jesu upravo pravo vrelo odkuda Petrovard. imov. občina crpi novac za podmirivanje svojih novčanih potreba, te će još kroz 40—60 godina ostati takovim vrelom — sve dotle, dok uztraje tamošnjih starih sastojina.

---

* Umro 1886. god.

** Od ove šumarije stvorena je kasnije još jedna pod imenom Bosutske.

God. 1886. uredjena je ta sječa gosp. osnovama, na temelju kojih je do 1894. za trgovinu prodato i posječeno 20.412 hrastova za cienu od 643.564 for.

Poprečno na godinu 20.412 : 8 = 2552 komada i to srednjom cienom od 31 for. po stablu.

Poprečna ciena ovih hrastova izgledje dosta nizka, ali valja imati na umu, da su za prvi taj decenium odredjene za prodaju većinom lošije i nezdravije sastojine.

Ima sastojina u lugovima Morovićke šumarije u kojim vriedi hrast poprečno i do 100 for. danas, no ovake su sastojine riedke. Većina bi imala danas vriednost oko 40 do 50 for. po hrastu.

Stabla starih sastojina u Morovičkim hrasticima prešla su mahom svoju sječivu fizičnu dobu, te one opadaju iz godine u godinu kvalitativno i kvantitativno. Stoga se ove sastojine i sieku t. z. predhvatom, t. j. uz prolaznu obhodnju.

Takovih sastojina ima još oko 8500 jutara. Kako dugo će se moći podržavati ove sastojine, to se nemože pozitivno unapried odrediti, ali bi u interesu neprekidnosti trgovine i prodaje bilo dobro, kada bi se moglo protegnuti za 60 godina, to će reći dotle, dok nam nebi prirastle današnje mladje sastojine za proizvodnju duge.

Sastojina od 60—80 godina ima u doljnjim šumarijama Klenačkoj, Kupinskoj i Surčinskoj oko 5000 jutaru, i ove bi mogle kasnije zastupati današnje stare hrastike Morovićke šumarije.

Osim duge malo se čega iz ovdašnjih hrastova izradjuje u veliko.

U novije doba počeli su trgovci izvoziti u inozemstvo i kusove (Rundhölzer) iz ovdašnjih vrstnijih sastojina, no to u podredjenoj mjeri.

Drva za gorivo od hrastovine troše stranom domaći pravoužitnici, stranom nepravoužitnici, kupujuć ga kod drvarskih trgovaca po gradovima. No vrlo veliku količinu troši u najnovije vrijeme hrastovine iz šuma ove imovne obćine tvornica za proizvadjanje tanina u Mitrovici, gotovo sve što preostaje

iza podmirenja pravoužitnika u Morovićkoj šumariji. Ova drva nabavlja tvornica obično od trgovaca, koji hrastove od imovne obćine kupe.

Povodom ove zadnje upotriebe hrastovog drveta, poskočila je i ciena gorivu, i što je takodjer važno, ostaju iza trgovačke sječe šestarevi čisti od sviju odpadaka, koji su dotle većinom na mjestu propadali.

Dok rečena tvornica u Mitrovici nije proizvadjala tanin, prodavali su trgovci iz sakupljenih sječa goriva drva od hrastova zajedno sa onima od drugih vrsti za Zemun a i za Biograd i Šabac u Srbiji, u koliko to nebi bili Mitrovački drvari prekupili.

Prije desetak godina bijaše ciena jednog hvata hrastovine za gorivo 6 for., dočim je danas 8 for. postigla.

Ciene hrastovog drveta, koje je prikladno za ciepljenje duge, različite su. One se mienjaju prema dimenzijama, gdje naročito odlučuje debljina debla. Ove ciene izvedene su na osnovu količine francuzke normalne dužice, što ju jedan kub. metar sirovine kod raznih debljina ćutka dati može.

Tri su razreda ciena na tome temelju odredjena po kub. metru surovine, i to: za stabla sa srednjom debljinom od 40—80 cm. 6 for. 50 nč., za ona sa srednjim promjerom od 81—105 cm. 9 for., a sva ona preko ove zadnje debljine uzimaju se u III. razred sa cienom od 11 for. po kub. metru. Pri ocjeni se uzima u račun onaj dio debla, koji je po izgledu prikladan za proizvodnju duge. Dielovi debla koji su šuplji, izkvareni crvom ili pod drugom kakvom manom, smatraju se kao drvo za gorivo; odtuda dolazi to, da hrast od 80—90 cm. prsnog promjera (što se može smatrati kao osrednja debljina starih hrastova u Morovićkoj šumariji) nije prodano skuplje od poprečno 31 for.

Ciene za kusove su daleko veće. Ove su ciene sa 16., 18. i 20 for. po kub. metru.

No za vadjenje kusova (Rundhölzer) uzimaju se hrastovi prvoga reda pogledom na zdravlje i čistoću i pravnoću debla.

Stabla hrastova od mladje dobe, naročito ona izpod one debljine, koja naplaćuje proizvodnju francuzke dužice nepotra-

žuju trgovci u ovome kraju. Ovakovim drvećem podmiruju svoje potrebe domaći pravoužitnici, prem i oni radije primaju deblje hrastove, iz kojih mogu izvaditi prošće za svoju ogradu, za rezanje planki za podboje, gradje za ambare, i druge svrhe.

Od nuzgrednih prihoda lužnjaka najvažnija je žirovina. Šišarka je u predjašnja vremena — dok se tanin nije proizvadjao kao ekstrakt iz hrastovog drveta — imala daleko veću vriednost i cienu, no što ju ima danas. God. 1878. dobila je ova imovna obćina za urod šišarke 32.000 for. dočim danas za onakovi urod nemože postići ni tri hiljade for.

Žirovina se u pravilu ne prodaje, nego se prepusti pravoužitnicima za življenje svinja uz umjerenu cienu.

Kada obilno urodi žir, onda je to blagodat po ovdašnji narod; jer takav urod može da prehrani kroz 3—4 mjeseca preko 100.000 svinja.

God. 1872. izhranjeno je — i gotovo u polak ugojeno pravoužitničkih svinja 78.080 kom., nepravoužitničkih 1071 kom.

Pravoužitnici plaćaju žirovinu sniženom cienom kako kad 20 do 40 nč. od komada bez obzira na odrastlost svinja; nepravoužitnici obično 1 for. od komada.

God. 1892. koja se može smatrati kao jedna od najboljih u poglepu uroda žira, doniela je blagajni upisom u žirovinu 16.677 for. uz naplatu od 20 nč. od pravoužitnikog svinjčeta, a 1 for. od nepravoužitničkog.

Ali ako bi htjeli da izkažemo pravu vriednost žirovine u takovoj godini, onda bi morali uzeti barem 1 for. svake glave te bi u tome slučaju dobili kao rezultat u god. 1892, vriednost od 79.151 for., a i daleko više, jer je pojmljivo, da se broj svinja upisanih i de facto u žirovinu puštenih neda lako kontrolirati, te je vrlo vjerojatno, da broj u žirovinu upuštenih svinja premašuje za neku tisuću broj upisanih i naplaćenih komada.

Godine sa podpunim urodom žira niesu česte, može se reći, da se u desetini godina jedanput takova desi. Ali sa polovičnim urodom dolaze i jednom u pet godina, te se obzirom

na to oplodnom sječom u tečaju od 5 godina šestar sigurno pomladiti može.

Hrastovih guljevača nema ovdje nigdje.

Kako se iz svega ovoga vidi, hrast lužnjak ima i ovdje svoju veliku vriednost i on se može s pravom nazvati koljenom ovdašnjeg drveća·

Procjena šumskih šteta u privatnih šuma*.

(Odgovor na takovu razpravu krapinskog šumara gosp. Gaše Vaca).

I.

U toj razpravi izvadja g. pisac iz postojećih raznih šumskih zakona i naredaba, da je kr. kot. šumar dužan svaku prijavnicu vrhu šumskog kvara privatnog šumovlastnika bezplatno obračunati, iznos odštete ustanoviti, zatim da je samo taj vlastan takove kvarove za područje svog službenog kotara procienjivati, i konačno, da su nejasni propisi glede izvida na licu mjesta takovih šumskih šteta u svrhu ustanove veličine odštete te zaračunavanja pristojba šum. urednikom, koji taj izvid obavljaju.

Pošto se sa svim ovim tamo potanje opisanim ni malo ne slažem, a jer sam na takove nejasnosti i netočnosti tumačenja topredmetnih zakonskih i naredbenih ustanova i sam u svojoj praksi naišao, s toga se uslobodjujem taj predmet pobliže opisati i razjasniti.

Zadnja alineja §. 51. provedbene naredbe visoko vladinog predstojničtva od 15. srpnja 1895. br. 35.633 k. zakonu o uredjenju šumarsko-tehničke službe kod političke uprave, glasi, da «Prijavnice šumskih štetah, podnešene od raznih stranaka, ima kot. šumar ureda radi bezplatno izpitati i obrediti».

---

* Pod gornjim naslovom dobili smo dva odgovora, te ih ovdje obadva priobćujemo. Uredn.

Tuj se nipošto ne govori o obračunavanju ili jasnije o prvom obračunavanju šumsko-kvarnih prijavnica ili prvoj procieni šumskog kvara, već naprotiv, sliedi iz citiranog naredbenog propisa, da prijavnica već obračunana predležati mora, da se uzmogne nešto — svakako obračunanu već odštetu — i sam učin krivnje izpitati i veličinu odštete, prema uspjehu razprave kod oblasti, konačno obrediti.

Prema tome se iz ove naredbene ustanove ne može izvesti, da je kr. kot. šumar dužan ureda radi, te bezplatno prijavnice obračunavati, t. j. prvi obračun odšteta šumsko-kvarnih prijavnica privatnih šumovlastnika, obavljati.

Kako se dakle imade sa prvim obračunom prijavnice ili procjenom štete te ustanovljenjem veličine oštete počinjenog šumskog kvara?

Prema ustanovi §. 70. š. z. je upitni «obračun» ili prvi obračun, sastavni dio oblasti podnešene prijavnice, jer taj paragraf u konačnoj stavci propisuje, da «ovaj popis imade se izpuniti po privitom obrazcu B),» po tome imadu svi stupci prijavnice obrazca B) — i glede opisa štete i glede obračuna odštete, podnešene pismene ili ustmene — zapisnikom kod oblasti — prijavnice izpunjeni i to dakako propisno izpunjeni biti.

Iz daljnjih zakonskih ustanova i to §. 73. š. z. te §. 74. š. z. sa tumačenjem visoko-vladinom naredbom od 27. siečnja 1886. br. 51.998., glasom kojih procjenu šum. štete osposobljeni šumar obaviti imade, takodjer ne sliedi, da je kr. kot. šumar dužan sve prijavnice i privatnih šumovlastnika svog službenog kotara ureda radi i bezplatno obračunavati, već se ovimi samo obćenito ustanovljuje, da svagda samo šumarski stručar taj posao obaviti imade.

Glasom §. 22. š. z. dužni su i privatni šumoposjednici za upravitelja svojih šumah osposobljene šumare namjestiti, pa s toga gdje ih ne imadu a potrebuju ih, bilo u koju svrhu posala radi svojih šuma, poslužiti će se onimi iz susjedstva, koji će taj posao, ili ovdje obračun prijavnice, dobre volje ili

po nalogu oblasti — pozivom na §. 74. š. z. — i to po volji šumara, bezplatno ili uz zahtjev primjerene nagrade, obaviti.

Napokon, dosliedno napred navedenom, ne može se iz §. 34. napred citirane provedbene naredbe br. 35.633 ni izvesti «da je jedino kr. kot. šumar pozvan i ovlašćen, t. j. dužan dapače šumske štete u privatnih šuma procjenjivati», jer taj paragraf, koji posebice propisuje, da kr. kot. šumar ima nadzirati sve, dakle i privatne šume «te zapriečiti sve po šume štetne čine i propuste», i nadalje da «ima nastojati da se zloporabe odstrane», izveden je iz §. 31. provedbene naredbe odnosno iz §. 9. toč. 1. zakona o uredjenju šumarske službe kod polit. uprave od 22. siečnja 1894., te se odnosi na gospodarenje ili postupanje sa šumama u obće, a nipošto na «nutarnju upravu» šumskog gospodarstva privatnog šumoposjednika. Procienivanje šumskih šteta, i zahtjev odštete, jest privatna stvar šumoposjednika, jest predmet nutarnje šumske uprave istog posjeda, te prociena štete u novcu i zahtjev od štete može primjerice, voljom šumoposjednika i posvema odpasti, ili se može, voljom istoga, odšteta i manje od propisane obračunati i zahtjevati.

Dosljedno tome ne obavlja se ni prisilno — putem oblasti — utjerivanje šum. šteta bilo kojeg šumoposjednika ureda radi, već samo na molbu ili zahtjev odnosnog šumovlastnika.

Tom prigodom upozorujem i na to, da se prema propisu §. 69. š. z. može razprava vrhu šumskog prekršaja i bez uticaja ili znanja i tužbe vlastnika šume zavesti, i zatim, da je narav šum. prekršaja kadkada takova, da se ovim svagda neoštećuje šuma već tek privatno pravo šumovlastnika, proti čemu se bez znanja ili tužbe vlastnika svagda postupati ne može.

Propis §. 72. š. z. glasi «da krivac kažnjiva čina proti sigurnosti vlastničtva šumskoga, ima oštećenome posjedniku šume dati podpunu naknadu; i t. d.», nu odtale opet ne sliedi da se prociena kvara ureda radi obaviti imade, jer je zahtjev odštete privatna stvar tužitelja i u sličnom odnošaju, kao svaka

ina tražbina ili dug ili obveza jedne stranke prama drugoj stranci, glede čega vriedi poznato pravno načelo «gdje nema tužitelja, nema ni tužbe», ili ovdje: odštetni zahtjev se samo onda dosuditi može, ako predleži zahtjev privatnog učestnika, odnosno vlastnika ili posjednika šume, i ako je obstojnost i i veličina štete posve dokazana. Ovom ustanovom se samo naznačuje, da je zahtjev — propisno obrazložene ili dokazane — odštete predmetom razprave i da oštećenik ima pravo na zahtjev stanovite naknade.

Iz dosada navedenog lahko nastaje, obzirom na ovaj predmet odnoseći se propis §. 69. š. z. pitanje, kako da kot. oblast sa takovimi šumsko kvarnimi prijavami privatnih šumovlastnika postupa, koje nepodpuno sastavljene prispiju, t. j. gdje manjka propisna strukovnjačka prociena kvara za podlogu naznačenog ili obće doprinešenog odštetnog zahtjeva?

Odgovor je vrlo lahak, naime, postupa se samo gledom na odmjerenje kazne, prema veličini krivnje, koja se kazna ali ureda radi i ovršiti imade.

Što se napokon tiče tobožnjih nejasnosti ustanova glede izvida šum. kvara na licu mjesta, ter troškova ovih izvida, tvrdim da ne postoje, jer je §. 51. provedbene naredbe broj 35.633 napred dovoljno razjašnjen i jer jer je u svakom pogledu jasan i §. 75. š. z., temeljem kojega se, u stanovitim prilikama, izvidi obavljati imadu i jer riečica «možda» u zadnjoj stavci §. 1. provedbene naredbe br. 35.633 nimalo ne otežćava tumačenje, kada i tko o potrebi izvida odlučuje, te posve u skladu sa propisom §. 75. š. z. samo uvjetno procjenu štete ili izvid na licu mjesta odredjuje. U samoj naravi predmeta leži, da izvidi «nisu svagda, već samo kadkada, dakle «možda» potrebni, što se je po svoj prilici i moralo naglasiti, da se kod ovakovih odluka o vanjskih izvidih šum. kvarova rigoroznije postupa, te privatnikom bezpotrebni troškovi ne prave.

Napokon se dodaje, da je sav ovaj predmet od male važnosti po uredovanje kr. kot. šumara, jer je poznato, da su napadaji na «privatne» šume iz vana vrlo riedki, te obično ne-

znatnog zamašaja, a uz to je i pripomenuti, da dogode li se u većem obsegu — palež ili kradje stabala debljih od 10 cm. promjera — da učin podpada pred sud, gdje pozvani šumar. stručar, pa bio to i kr. kot. šumar, kao ini svjedok ili vještak kao privatnik. uz pravo na nagradu za svjedočanstvo ili vještačko mnienje, na poziv suda prisustvovati imade.

Konačno sam slobodan pridometnuti, da za glavnu direktivu, sjeguran putokaz za možda ina tumačenja vrhu dužnosti ili djelokruga šumarskih tehničara političkih oblasti, ima vazda služiti nedvojbeno jasan i precizan propis §. 9. zakona od 22. 1. 1894. ob uredjenju šumarsko tehničke službe kod političke uprave. glasom kojega je izravna radnja ovih urednika u šumi samo u slučajevima toč. 4. i 5. eveotualno i 6. istoga §. dočim inače je djelovanje istih samo (odnosno i) posredno, sastojeći se u nadzoru, savjetu, predlozima i vještačkom mnienju!

Jul. Vraničar,
kr. žup. šumar. nadzornik.

II.

Šumski zakon od 3. XII. 1852. pisan je obćenito za sve kategorije šuma i za sve predjele, te se kao takav ima uviek i tumačiti obćenito. On dieli u svom paragrafu 1. šume na lugove državne, obćinske i privatne, te u §. 22. nalaže svima vlastnicima, bez razlike i bez obzira na tu razdiobu, da moraju za šume stanovite veličine postaviti dovoljan broj šumara a u §. 52. i dovoljan broj lugara.

Šumar ili urednik šumski jest u smislu toga zakona i naknadno izdanih naredaba svaki onaj, koji je nakon s uspjehom svršenih nauka na kojem šumar. učilištu, položio propisani izpit za samostalno vodjenje šum. gospodarstva, te koji je po bud kojem gore spomenutom šumo-vlastniku za upravljanje šum. gospodarstva postavljen

Držimo li netom rečeno na umu, te predstavimo li si oblast od šumarstva odieljenu, kako to i šum. zakou po smislu

§. 70., 74. i 75. u svojoj obćenitosti predmnieva, to ćemo po smislu §. 73. lahko shvatiti, da svaki taj urednik ili šumar, bio on javni ili privatni ima pravo prijavnice obračunavati, naročito pako može po §. 74. š. z. svaki od njih biti pozvan, da šumske štete procienjuje.

Prispije li dakle pol. oblasti prijavnica već obračunata po šumaru dotičnog vlastelinstva, mora se ista kao predbježno valjana smatrati. Prispije li pako prijava ma od koga (§. 70) ustmeno ili pismeno, može pol. oblast prema §. 74. pozvati najbližega urednika šumskog, bio to kr. kot. šumar ili šumar državni, imovno obćinski ili privatni, da tu prijavu izpita i obredi. Kr. kot. šumari dužni su prama §. 51. prv. nad. od 26. VI. 1895. br. 35.633 te prijave bezplatno obredjivati, dočim inim urednikom šumarskim pripada vještačka pristojba. Izpitati znači polag §. 51. pr. naredbe isto što i sa prijaviteljem utanačiti izpravnost prijave u duhu priloga D., po načelima kojeg se odšteta ustanovljuje, te se ta izpravnost ne smije zamjeniti sa poslom polit. činovnika, odnosno sudca, koji je dužan preslušavanjem stranaka istinitost prijave u pogledu učina ustanoviti.

Po tumačenju kolege Vace ne može on prijavu izpravno obračunati, dok predmet ne vidi, što stoji u opreci sa postojećom činjenicom, da svi šumari obračunavaju prijave na temelju prokaza lugara, većinom neukih ljudi, bez da idu na lice mjesta štetu pregledavati. Kad mogu jedni neuki ljudi prijavu dobro podnieti, zašto ne bi modao i drugi neuki isto učiniti, ponajpače onda, kad dodje ustmeno prijaviti pa ga šumar za sve okolnosti izpitati može*.

Da za obračun prijave nije potreban izvid svjedoči i to, što se može prijava obračunati, bez da kvar nit počinjen nije, dakle kad se izvid niti obaviti nemože. Temeljito sumnjati može

---

* Mislimo, da ne može biti jedno te isto, ako prijavu sastavi, odnosno šumski kvar procieni, izpitani i zapriseženi lugar (a to se od lugar. osoblja dan danas traži) i čovjek skroz neuk, koji ne zna niti što je promjer stabla, niti što je pred zabrana i t. d. Uredničtvo.

dakle oblast tek onda, kad se prijavitelj i tužitelj suoče t. j. kad se povede razprava. Tada se istom može odrediti očevid na lice mjesta, kojemu oblast može po volji vještake pozvati. Ne smije se naime smetnuti s uma, da su svi vještaci pred oblašću jednaki i da oblast može u istinitost svake prijave pos umnjati bila ona podnešena ili obračunata ma od koje vrsti urednika šumskog; dočim bi po tumačenju kolege Vaca u obračunavanju prijava i savjetovanju oblasti jedino kr. kot. šumari neporočni bili. Tim bi se stvorila klasifikacija šumskih urednika po vještini, čemu u zakonu mjesta ne ima. Ovakav izvid ne bi plaćala uvjek tužena stranka, kako to kolega Vac preporuča, nego i tužitelj odnosno prijatelj, ako je neistinito prijavio, što je svakako pravednije od prvoga. Oblasti ne može a niti nesmije do toga stalo biti, da toli nasilnimi sredstvi, kao što je plaćanje putnog troška za šumareve izvide za svaku počinjenu štetu, ljude od šumskoga kvara odvraća. Oblast ima ustanoviti odštetu, što je moguće u najviše slučajeva bez izvida, a za kazan ima globa i zatvor.

Do kakova gulenja stranaka bi po kolegi Vacu preporučeni postupak doveo, uvidit će svatko ako pomisli, da ima kod nas šumara za tri kotara upr. Vukovar, Šid i Ilok sa sjedištem u Vukovaru. Svaki misaon čovjek morao bi se zgroziti, kad bi iz prijave razumio, da je njetko radi vožčića pruća za plot u vriednosti od 50 nč. platio šumaru putni trošak za 80 klm. i dnevnicu ukupno 17 for. Toga zakon ne može zahtjevati jer bi bio nepravedan. Glavna zadaća šumara je dandanas u doba haračenja šuma kultiviranje, a ne procjenjivante šteta, a jasno je koliko bi na tom polju učininio šumar, koji bi sbog 3—400 podnešenih privatnih prijava, morao u godini 365 dana putovati — naime ništa.

Dobro je bilo što je kolega Vac visoku vladu upozorio na razno tumačenje šum. zakona u ovom predmetu, te bi shodno bilo, da se ne samo u ovom predmetu nego za svako šumarsko poslovanje izda postupnik i time svakoj neizvjestnosti i dvojbi izbjeglo. Ja sa svoje strane preporučam riešenje ovoga pitanja onako, kako sam ga i obrazložio naime:

Izvide treba obavljati tek nakon suočenja prijavitelja i obtuženika ako se iz toka razprave pokaže opravdana sumnja u istinitost prijave ali onda tek na zahtjev stranke. Trošak izvida toga neka nosi onaj, koji je svojim postupkom izvid prouzročio t. j. obtuženi ako se navodi prijatelja kao istiniti izpostave ili tužitelj ako je krivo obtužio. Tim postupkom biti će i prijavitelj i obtuženik prisiljeni istinu govoriti, jer će neistinu govoreći morati biti pripravni na platež putnog troška.

B. K—s—ć.

Zemljištne zajednice,

Piše **Gašo Vac**, krapinski šumar.

(Nastavak).

III.

U predzadnjem članku vidili smo, kako treba postupati kod uredjenja uživanja šuma, pašnjakâ i šum. nuzužitakâ, t. j. kako treba ovo uživanje pravilnikom urediti.

Sada ćemo razmatrati onu stranu zajednice, kako nam se ista prikazuje u javnih knjigah (gruntovnici).

III. Gruntovno uredjenje.

U starije vrieme unašane su ovakove zem. zajednice nakon segregacije u gruntovnici (u odjelu vlastovnica) bez propisanog naziva i reda. Na pr. vlastničtvo sela N. N.; urbarna občina N. N.; a najviše unešeni su u novije doba u gruntovnici svi suovlaštenici kao vlastnici šume i pašnjaka, prema razmjeru sebištne pripadnosti.

Stalno se može uztvrditi, da je kod svakoga zajedničkog posjeda koji je nastao putem segregacije u gruntovnici označeno drugo ime, obzirom na prava vlastnosti.

Pošto nam je gruntovnica ogledalo vlastnosti i prava, a sve su zem. zajednice takorekući jednolične, to treba gruntov-

nicu u duhu zakona o zem. zajednica izpraviti u progledu vlastnosti sa jednoličnom naznakom: «Zemljištna zajednica» mjestna, urbarna, plemićka i t. d.

Da se ovaj izpravak provesti mora, odredjuje §. 3. z. o. z. z.

Provedbena naredba visoke kr. zemalj. vlade k ovomu zakonu nije jošte izdana te se ovi izpravci predbježno provesti ne bi mogli, ali je ipak s toga kr. banski stol u tom pogledu razaslao na sve kr. sudbene stolove kao gruntovne oblasti i kr. kot. sudove. sliedeću okružnicu:

«Povodom dogodiloga se slučaja, da je jedan područni sud kao gruntovna oblast dozvolio gruntovni razpis od dotičnih ovlaštenika samovlastno razdjeljenih šumâ zemljištne zajednice, upozoruju se uslied naredbe visoke kr. hrv.-slav.-dalmatinske vlade, odjela za unutarnje poslove od 2. veljače 1896. broj 9799 ex 1895. i odjela za pravosudje od 21. ožujka 1896. br. 2149. svi poočinjeni banskomu stolu sudovi. kao gruntovne oblasti, na propis §. 41. zakona od 25. travnja 1894. o uredjenju zemljištnih zajednica, po kojem se šume zemljištne zajednice ne smiju bez dozvole zemaljske vlade dieliti i dosliedno tomu, ne smije provedena dioba istih, bez prokazanja takove dozvole u gruntovnici razpisati i obaviti, na što se strogo paziti ima. Ako je medjutim možebiti kod suda toga, takova dozvola gruntovnog razpisa samovlastne diobe šuma zemljištne zajednice — koja izdana, koja jošte strankama nije odpravljena, ima se po §. 168: gruntovnog reda odpravak dotične odluke i provedba iste u gruntovnici smjesta obustaviti, i ako je već provedena, uz preinaku iste odluke shodno odrediti, da se uzpostavi prijašnje gruotovničko stanje.

A koje se šume i koja zemljišta smatraju kao «zemljištna zajednica«, ako ova još i nije po propisu §. 3. gore navedenoga zakona kao takova u gruntovnici upisana, to se ima svagda iz dosadanjega upisa vlastnika ili suvlastnika prema ustanovam §. 1., 2. i 6. istoga zakona prosuditi.

Ujedno se upozoruju svi sudovi kao gruntovničke oblasti, i na ustanove §§. 15. 16. 21. 22. 23. i 42. gore napomenutog zakona, na koje treba takodjer u slučajevih gruntovničkog provadjanja, na koje se odnose, vazda dostojan obzir uzeti»!

Predpomenutom naredbom upućene su sudbene oblasti na ustanove zakona o zemljištnih zajednica; a u načelu izdana je ova naredba samo glede same diobe šuma i gruntovnog provedenja iste.

Isto tako predmjevati se može iz iste visoke naredbe, da će se u smislu §. 3. z. o. z. z. naziv zemljištnih zajednica, u što kraćem roku «ureda radi» grutovno provesti.

Mnijem, da je u smislu §. 57. z. o. z. z. provedeno prvo uredjenje svih zemalj. zajednica*; a pošto iste većinom od prije postoje, to bi se na temelju §. 3. z. o. z. z. i predpomenute visoke naredbe mogle unieti «ureda radi» u gruntovnicu kao vlastnice sve zemljištne zajednice jednostavno, na temelju odluke kr. kot. oblasti. Ovo pravo temelji se na §. 3., 50. i 51. z. o. z. z.

Nakon što smo uredili administrativnu stranu i šumsko gospodarstvo zemljištnih zajednica, treba urediti i gruntovnicu, da time dobijemo jednoličnu sliku moralnog tiela t. j. zemljištne zajednice.

Da je tomu tako, evo liepog primjera iz krapinskog kotara. Za malo selce «Jezerišće» odcieplјeno je prigodom segregacije 14 rali šume i pašnjaka u «maclju». U gruntovnici proveden je upis prava suvlastnosti nakon segregacije poimence na svakog suvlastnika, prema razmjeru selištne pripadnosti, te je taj objekt smatran, kao «gradjanska zajednica». Prigodom provadjanja potajnih zadružnih dioba, prije 3—4 godine, povučen je i ovaj objekt u razdielbeni operat, te je razdioba šume i pašnjaka provedena i bez dozvole visoke kr. zemalj. vlade. Svakoj zadruzi dopitan je djel i upisan na njen posebni gruntovni uložak.

* To valjda nije, jer će se, koliko nam je poznato, od strane kr. zem. vlade odjel za unut. poslove, izdati tek posebna naredba, kojom će se odrediti oblastni postupak za prvo uredjenje zemlj. zajednica. Uredničtvo.

Da je pako u gruntovnici bilo unešeno selo «Jezerišće» kao vlastnik ne bi se dioba šume i pašnjaka (na absolutnom šumskom tlu) provesti mogla; a najmanje bez dozvole visoke kr. zemalj. vlade (§. 21. š. z.). Stog, kako gore napomenusmo, treba što prije provesti izpravak gruntovnice u smislu §. 3. z. o. z. z. Ovim izpravkom prikazivati će se u javnih knjigah zemljištna zajednica kao moralno tijelo, te će se usljed toga u vlastovnici brisati pojedine osobe kao suvlastnici.

Pravo suvlastnosti kao i svaka promjena na posjed «zemljištne zajednice», (§. 24. z. o. z. z.) biti će točno označena u temeljnoj knjizi. Stoga ovu treba točno osnovati i voditi, te svaku promjenu u istoj bilježiti. Ona je ogledalo svijuh prava suvlastnika — pošto u gruntovnici mjesto istih, dolazi kao vlastnik sama zemljištna zajednica.

Nakon izpravka izgledati će gruntovni uložak kako sliedi:

A. Posjedovnica: Površina u jutri i □° cielog posjeda.

B. Vlastovnica: «Zemljištna zajednica urbarna, mjestna i t. d. N. N.».

C. Teretovnica: Oznaka svih tereta.

Uredimo li dakle gruntovnicu i temeljnu knjigu to u javnih knjiga (u gruntovnici) dolazi «zemljištna zajednica» prikazana u duhu ovog zakona — kao vlastnica; dočim je temeljna knjiga ogranak ove t. j. gruntovnice glede suvlastničtva i svijuh prava na posjed (§. 24. z. o. z. z.).

Iz gornjeg razlaganja vidili smo, kako ćemo postupati kod prvog uredjenja zemljištnih zajednica.

Nu s ovim stoji još u savezu

IV. Uredjenje i ispravak katastra.

Kako su u gruntovnici prikazane zem. zajednice kao vlastnice, tako isto treba, da su prikazane u katastralnom operatu, kao posjednice.

Novije gruntovnice slažu se sa katastralnim operatom, jer su na temelju ovih sastavljene. Stare gruntovnice pako (kojih

jošte ima) ne slažu se niti u pogledu parc. brojeva, niti u površini. Stoga su u potonjim slučajevima a osobito kod prvog uredjenja mjerodavni i «posjedovni listovi».

U posjedovnim listovima dalazi sada posjed zemlj. zajednice ovako upisan:

a) na sve suovlaštenike, bez razmjera suvlastničkog prava, sa oznakom kuć. br.

a) dtto. sa razmjerom suvlastničkog prava,

c) N. N. obćina

d) N. N. urbarna obćina

e) N. N. selo i t. d.

U cielomu ne ima jednoličnog naslova, kao što je u §. 3. z. o. z. z. odredjeno, da se imade zemljištnim zajednicam u gruntovnici dati pravi naslov, trebalo bi «ureda radi» odrediti, da se tako i posjedovni listovi (katastralni operati) dovedu u sklad sa gruntovnicom i sa faktičnim stanjem, koji odgovara duhu ovoga zakona.

Ako i nije sve ovo predvidjeno u samom zakonu o. z. z. mogli bi se ipak putem kr. financijalnog ravnateljstva i «katastralne očevidnosti» izpraviti posjedovni listovi. Uzdamo se, da će to za to pozvani faktori i učiniti. Sada ćemo preći na jezgru, što sačinjava «zemljištnu zajednicu», a to je

V. Suvlastničko pravo.

Poznato nam je svima, da je ovo pravo proizašlo iz raznih pravnih naslova, kako u bivšem provincijalu, tako i u bivšoj krajini.

U §. 1. z. o. z. z. označeno je jasno, našto se sve proteže z. o. z. z., a u §. 2. označeno je pako, našto se ne protežu ustanove ovog zakona.

Možemo stoga zaključiti, da se ovaj zakon proteže lih na urbarne obćine, sela, pojedina mjesta, i na plemićke obćine.

Ovo proizlazi iz §. 6. 7. i 8. z. o. z. z.

Za bivši provincijal vriedi §. 6. koji glasi: U zemljištnih zajednicah, što ih tvore bivši podanici (kmeti), kojim su u ime

prava drvarije i paše zapale putem segregacije šume i pašnjaci spojeno je ovlašteničko pravo u pravilu sa selištnim posjedom, odnosno za plemićke učestnike s dvornim mjestom.

Za bivšu krajinu vriedi §. 7. koji glasi: U zemljištnih zajednich, što ih tvore bivši krajišnici (krajiške mjestne obćine), spojeno je ovlašteničtvo s vlastnosti nastanjene kuće, ležeće u obćegu dotične katastralne obćine.

Iz prednavedenoga sliedi, da je suvlastničko pravo spojeno:

a) sa selištnim posjedom;

b) s vlastnosti nastanjene kuće, ležeće u obsegu dotične katastralne obćine.

Pravo pod a) tiče se većim djelom urbarnih obćina, koje su nastale nakon provedene segregacije. U svakoj segregacionalnoj osudi izkazani su svi bivši podanici (kmeti) u kom razmjerju je skopčano njihovo pravo sa selištnim posjedom. Stoga je lahko iz same osude popisati sve suovlaštenike i označiti njihovo suovlastničko pravo (§ 9. z. o. z. z.).

Ako se pako selištni posjed i djeli, to ipak zapada ovlašteničtvo vlastnike pojedinih djelova prvobitnog selištnog posjeda, u razmjerju onom po kojem je dioba provedena. Sliedi iz prednavedenoga, da suvlastničko pravo svakog suovlaštenika, proizlazi iz «prvobitnog selištnog posjeda». Ako se selištni posjed i djeli, to uvjek ostaje cielina, osudom dosudjenih prvobitnih suvlastničkih prava; t. j. zemljištna zajednica uvjek kao takova obstojati mora.

Drugo je ali glede prava, iztaknutog pod toč. b) gdje je pravo skopčano «s vlastnosti nastanjene kuće».

Mnoga sela i mjesta (u bivšoj krajini i provincijalu) imadu velike pašnjake (a u Lici i šume), koji ne potiču od segregacije, već od starine jesu ti objekti za «skupno uživanje»; naročito jesu to «zajednički pašnjaci»

Ovdje je težko prosuditi suvlastničko pravo, naročito s toga, što izim «starosjediocah» dolaze mnogi naseljenici, obrtnici, bezkućnici i t. d. te se koriste sa «zajedničkim posjedom» sela i mjesta.

*

Ovo je sve predvidjeno u §. 12, z. o. z. koji glasi:

«U koliko zakon ne donaša u prediduć ih paragrafa ustanova, ima se obstanak i razmjerje ovlašteničtva prosuditi:

a) po pravomoćnih odredbah i riešitbah nadležnih javnih oblastih;

b) po pravnih običajih;

c) po faktičnom posjedu ovlašteničtva za poslednjih pet godinah».

Ako potanje promotrimo ove tri točke, moći ćemo ustanoviti suvlastničko pravo na sliedeći način:

Ad a) Po pravomoćnih odredbah i riešitbah, — kod «starosjedioca i posjednika kuća (urbarijalaca i kraj. pravoužitnika) iz dotične osude odnosno iz katastra pravoužitnika, — kakovo razmjerje prava ima isti pravoužitnik ($^1|_4$, $^2|_4$, $^3|_4$, 1 ili $^1|_8$, $^2|_8$, $^3|_8$, $^4|_8$, $^5|_8$, $^6|_8$, $^7|_8$, 1) u šumi takovo isto pravo neka on uživa i u svom selu (mjestu) na «zajednički posjed».

Ne ima li toga, to je najpravednije, da se ustanovi ključ, prema posjedu zemljišta. Za ratarski stališ jeste ovaj razmjer najbolji. Veći gospodar (ratar) treba više tegleće marve, dakle i više pašnjaka (ili šume), nego li onaj, koji ima samo kuću i podkućnicu ili samo blažće.

Ad b). Po pravnih običajih, neda se «jasno pravilo» ustanoviti, pošto «svako selo ima drugi običaj».

Ovdje će odlučiti dakle lokalni običaj!

Ad c) Po faktičnom posjedu ovlašteničtva za zadnjih pet godina, dade se takodjer lahko ustanoviti; naročito, ako se pomno iztraži kakova je pojedinac prava uživao i terete nosio, — za «zajednički posjed».

Posjednici zemalja svakako su najviše za zadnjih 5 godina zajedničko selsko (mjestno) dobro uživali, pak će u tom razmjeru — prema svom posjedu — i svoja prava braniti.

Posjednik kuće, bez inih zemalja, svakako je mnogo manje uživao za zadnjih 5 godina (ako nije trgovac i špekulant) pak se takovom može dopitati «najmanji alikvotni dio $^1/_8$ (kao žiljeru).

Bezkućniku — ako je zavičajnik i općinar — može se opredjeliti $^1/_2$ gornjeg prava, t. j. $^1/_{16}$.

Tako smo evo razvili načine, kako možemo prigodom prvog uredjenja (§. 57. z. o. z. z.) ustanoviti suvlastničko pravo pojedinca, u svrhu ostvarenja «zemljištne zajednice».

Od svih načina, najbolji je onaj, iztaknut u §. 13. z. o. z. z. koji glasi: «Ako postoji podpun sporazumak svih ovlaštenika u pojedinoj zemljištnoj zajednici, tad se ima razmjerje ovlašteničtva prema njihovomu sporazumku odmjeriti».

Iz toga sliedi, da prigodom prvog uredjenja moramo nastojati, da svi suovlaštenici budu sporazumni i složni.

(Nastavit će se)

Izvadak iz izvješća kr. nadzorničtva za pošumljenje primorskoga krasa u Senju vrhu tečajem g. 1895. obavljenih kulturnih i inih radnja.

Točka 1. Stanje branjevina.

Koncem g. 1894. iznašala je cielokupna površina dosele izvedenih branjevinah 14.123 rali 1.261 □hv. nakon izpravka njekih površina osvjedočilo se je tečajem g. 1895. nadzorničtvo, da od te površine pripada državnom šumskom eraru 7975 rali 242 □hv. dočim je 6.148 rali 1019 □hv. vlastničtvo pojedinih na Krasu ležećih općina

Tečajem g. 1895. stavljen je u strogu branjevinu na temelju visokog odpisa i. z. br. 1465. od 17. listopada 1894. dostavljenog naredbom veleslavnog kr. šumarskog ravnateljstva u Zagrebu od 24. listopada 1894. broj 7133. predjel «Senjska draga II.» sa površinom od 127 rali 1314 □hv. i na temelju visokog odpisa i. z. broj 788. od 14. lipnja 1895. dostavljen naredbom veleslavnog kr. šumarskog ravnateljstva u Zagrebu

od 19. lipnja 1895. broj 4133. predjel Jasenje sa površinom od 311 rali.

Prigodom odmjere površina za kulturne radnje u potonjoj branjevini, izpostavilo se je, da je stari put, koji ima omedjašiti sjevero zapadnu stranu te branjevine, u katastralnih mapah pogriešno urisan, te se je nakon odmjere obračunala faktična površina te branjevine sa 302 rala 1366 □hv.

Uslied toga zagajivala se je tečajem god. 1895. na novo površina od 430 rali 1080 □hv.

Cielokupna do konca g. 1895. u strogoj branjevini nalazeća se površina iznaša 14 554 rali 741 □hv. te pošto je nova branjevina «Senjska draga II.» vlastničtvo drž. šumskog erara, nalazi se koncem g. 1895. u posjedu istog ukupno 8102 r. 1556 □hv. dočim se u vlastničtvu pojedinih na Krasu ležećih obćina nalazi površina od 6451 r. 785 □hv. budući je na novo zagajeni kraški predjel «Jasenje» vlastničtvo porezne obćine Kriviput.

U ostalom, trebalo bi za točno ustanovljenje zagajenih površina skoro sve na novo premjeriti; u svoje vrieme bilo je naime nadzorničtvo prisiljeno čestoputa kod izvedenja branjevina drugu tracu (crtu) suhozida uzeti, a na taj način nastale promjene u površinama niesu se kašnje izpravljale.

Ni jedan od novo zagajenih predjela nije obzidan suhozidom, već su na medju branjevina postavljene piramide iz kamenja pobjeljene sa vapnom, te po nekoliko tabula sa nadpisom «branjevina».

Od obzidanja suhozidom odustalo se je iz razloga:

1. što su predjeli čuvarù vrlo lahko pristupni;

2. što u blizini branjevina stanujuće žiteljstvo u manjem broju blago drži,

3. što kroz jednu i drugu branjevinu javne ceste idu,

4. što bi obzidanje vrlo velike troškove prouzročilo.

Tako na primjer stajalo bi izvedenje suhozida u duljini od 4630 cur. met. oko branjevine «Senjska draga II.» 2083 for. 50 nč. ili po ralu zabranjene površine 16 for. 30 nč., budući

bi se potrebiti kamen morao lomiti i dovažati, jer neima valjanog u blizini; izvedenje suhozida oko branjevine «Jasenje» u duljini od 5500 cur. met. iznašalo bi doduše samo 2200 for. ili po ralu 7 for. 28 nč. ali ne bi od nikakove koristi bilo, pošto bi se javna cesta na ulazu i izlazu branjevine morala otvorena držati; isto tako ne bi postavljenje lisa (vratašca) za priečke putiće, s kojim se narod za putovanje u Senj služi, ništa koristilo, jer ih putnici ne bi vazda zatvarali, te bi pasuće blago ipak unišlo u branjevinu.

Postavljenje medjašnjih znakova oko branjevine «Senjska draga II.» u mjesto suhozida stajalo je 80 for. 80 nč. ili po ralu 63 nč.; oko branjevine «Jasenje» pako 62 for. 80 nč. ili po ralu 21 nč.; popriečno pako kod obijuh branjevina 33 nč.

Za obadvie nove branjevine zamolilo je nadzorničtvo kr. financ. ravnateljstvo u Gospiću za privremeni oprost zemljarine.

Za branjevinu «Senjska draga II.» nije oprost dozvolio i to s razloga, što su te parcele sastavljene na temelju zak. čl. VII. od god. 1875. uvrštene kao šume u kat. operate, i s razloga, što nova pošumljenja niesu provedena na tlu nabrojenom u točki c. §. 6. spomenutog zak. članka.

Za branjevinu «Jasenje» pako obnašlo je medjutim visoko kr. ug. ministarstvo financija dozvoliti privremeni oprost zemljarine na 40 godina, počam od godine 1896., uvrstiv te prediele kano šume VII. razreda sa čistim prihodom od 60 for. 57 nč. i zemljarinom od 10 for. 36 novč.

Konačno izlučilo je ovo nadzorničtvo u poreznoj obćini Cesarica predjel «Staze» s površinom od 492 rali 749 □hv. u svrhu zagajivanja, te pošto je odnosna osnova medjutim po Njegovoj Preuzvišenosti gospodinu banu odobrena, preuzeti će se izvedenje tečajem g. 1896.

U ostalom nada se ovo nadzorničtvo, da će mu posredovanjem kot. oblasti u Senju, koja se za pošumljenje vrlo zanima, za rukom poći i manje površine u obćini sv, Juraj i Jablanac zagajiti.

Točka 2. Nove kulturne radnje u branjevinah.

Kako je poznato, bila je zima g. 1894./5. vrlo stroga i doniela je ovdašnjem krajevom mjestimice obilatog sniega.

Ipak vladalo je do 23. siečnja prilično liepo vrieme, osim što je bura po običaju skora danomice duvala.

Dana 18. siečnja odredjeno je u novoj branjevini «Senjska draga II.» kresanje obgriženog drvlja, te se je dne 21. siečnja odpočelo sa kulturnim radnjama u biljevištu; pošto je zemlja samo na 2 cm. dubljine u jutro smrznuta bila, dočim bi u podne sasma odpustilo, počelo se sa izkopanjem biljka za vanjske sadnje dne 22. siečnja t. g.

Dne 24. siečnja pako nastala je velika pzomiena, takovo nevrieme, da su se morale sve radnje do početka ožujka obustaviti. Proljeće g. 1895. dakle bilo je jako kratko, usljed česa nije ni bilo moguće težaka dobiti, pošto je svaki pojedini morao nastojati, da što prije svoje zemljište obradi.

Poslie toga opet nastale su konačne radnje na senjskom vodovodu, pri kojih se je bolja nadnica plaćala, nego li ju ovo nadzorničtvo plaćati može.

Pošto je žiteljstvo oskudievalo na krmi za blago uslied stroge te zime, te se je počelo blago naravno i u nove neobzidane branjevine utjerivati, odustalo je nadzorničtvo od praeliminirane umjetne sadnje u novoj branjevini «Senjska draga II.» jer se je bilo bojati, da će i posadjeni borići biti obgriženi po gladnoj pasućoj marvi, usljed česa je baš shodno bilo, njeko vrieme pričekati sa skupima umjetnima kulturnima radnjama, dok se žiteljstvo, višekrat kažnjeno sbog nepovlaštene paše, ne priuči bolje paziti na pasuće blago u okolici novih branjevina.

Stavljanjem naravnog podmladka na panj (kresanjem), pomladjeno je godine 1895. u novoj branjevini Senjska draga II. površina od 27 rali sa troškom od 255 for. 73 novč. ili po ralu 9 for. 47 novč.

Presadnjom biljka u jame, koje su većinom tek u proljeću izkopane, jer se u jeseni 1894. nije htjelo pučanstvo latiti kopanja jama sbog inih zasluga, pošumljeno je u proljeće i u jeseni 1895. u branjevinah Vrši, Veljunac, Veljun-Velika greda,

Oštro-Sijaset privez, Crni vrh—Stražbenica, Duškrava—Gajina i Vlaška draga ukupna površina od 16·5 kat. jut.

Za tu novu sadnju upotrebljeno je 69.600 borića (pinus laricio var. austriaca), 5700 maklen (acer monspessulanum) 5500 biljka crnog graba (carpinus anirensis) 4400 biljka jasena (fraxinus ornus) ili ukupno 85.200 dakle po rali 5163 komada.

Ukupni troškovi uključivo kopanja jama, iznašali su 193 for. 14 nč. ili po ralu 117 fr. 22 nč.; presadnja od 1000 komada biljka stajala je 25 fr. 71 nč. skuplja je daklem za 3 fr. 10 nč. nego li lanjska presadnja.

Uzrok tomu je, što se godimice umanjuju čistine prikladne za umjetno pošumljenje u pojedinih branjevinah. Površina gdje je dosta zemlje bilo, pošumljene su već pred više godina.

Umjetne kulturne radnje onako preskupe, umanjiti će se daklem takodjer godimice, jer nadzorničtvo ne smatra potrebnim već obzirom no skupoću radnja, da se manje površine kao čistine ako su inače i prikladne uslied dobra tla medju naravnim naraštajem biljkama zasadjuju.

Najbolji uspjeh pokazale su presadnje u branjevini Veljunac i Velika greda, Vrški i Dušikrava gajina, gdje crni bor izvrstno uspieva i gdje se je samo do 20% posadjenih biljka posušilo, dočim je u branjevini Oštro-Sijaset i Stražbenica-Crni vrh do 70% uginulo.

U potonjoj branjevini oštetila je u velike hruštova ličinka nasade a nemanje i bura, koja je u mjesecu lipnju i srpnju skoro danomice duvala, a najveću snagu dosegla u ljetnoj dobi dne 13 srpnja, gdje je imala jakost 10 po Beaufortovoj pomorskoj ljestvici.

Znatna množina biljka posušila se tek početkom rujna, kada no je po nekoliko dana neprekidce nesnosna vrućina vladala.

Nadnica iznašala je u proljeće god. 1895. kod kresanja šume 70—90 nč., kod sadnje 60—80 nč., za odrasle mužkarce 50—60 nč., za žene u okolici senjskoj, daklem u branjevini Senjska draga i Oštro-Sijaset; u drugih branjevinah plaćalo se je 60 nč. mužkarcu, ženskima 50—55 nč., djeci 35—45 nč.

Usljed inih raznih radnja poskupila je daklem nadnica u okolici senjskoj.

Pošto je na hrastovih stablih nalazećih se jošte u novoj branjevini Senjska draga II. u izobilju u jeseni god. 1895. žira bilo, koji je čim je sa stabla pao odmah počeo klicati, te pošto bi ga voda kišnica uslied strmoga tla odplavila, odredilo je ovo nadzorničtvo sadnju na taj način, da se žir na mjestu, je ležao bez pobiranja oštrom palicom u zemlju ukopa.

Troškovi na površini od kakvih 10 rali iznašali su 23 fr. 64 nč.; na nekojima mjestima pokazao je taj način ogoja vrlo dobar uspjeh na jako sterilnim mjestima uspjeh je slab, te će se morati svakako sadnjom 3 god. biljka popraviti.

Sijanju sjemena ne ima inače na krasu mjesta i škoda je za svaki u tu svrhu potrošeni novčić; jedino u spomenutoj branjevini, gdje dosta starih stabala ima, bilo je moguće sadnju sa žirom preduzeti.

Osim naznačene množine biljka, posadjeno je u branjevini Borovo na površini od 0·7 rali medju pleterima proti opuzinama 13.400 vrbovih ključića 1400 komada jablanovih utočaka. U ovdašnjem biljevištu odgojene vrbe, i to iz Kranjske pokazuju dobrar uspjeh; manji pako uspjeh opaža se kod ključića posadjenih neposredno medju pleterom a nabavljenih iz biljevišta (Salicetum) grofa Auersperga u Brundorfu u Kranjskoj.

Konačno su izvedene ponovne kulturne radnje u branjevini Nehaj, grada Senja i to pod nadzorom jednog od ovdašnjih lugara, te je tu ukupno posadjeno u proljeću 1895. 10.000 kom. raznih biljka.

Točka 3. Popravak starih nasada.

U proljeću popravljeno je ukupno 34·4 jutra starih umjetnih nasada, i to u branjevini Vrski, Mački, Veljunac, Veljun-Velika greda, Borovo privez, Vlaška draga, Stražbenica-Crni vrh i Duškrava gajina, te se upotriebilo u tu svrhu:

138.600 biljka crnog bora,
1.000 biljka maklena,
13.000 biljka crnog graba,
1.500 biljka crnog jasena ili ukupno
155.000 komada.

Troškovi iznašali su 1115 fr. 72 nč. ili po ralu 32 fr. 43 nč; skuplje daklem poprečno nego lanjske godine za 17 fr. 65 nč.

Bilo je pako odredjeno, da se samo one jame imadu prekopati i na novo posaditi, u kojima su se sve posadjene biljke bile posušile, podnipošto pako takove, gdje se barem jedna zelena biljka jošte nalazi.

Nu ti nasadi niesu već odavno bili popravljani, usljed česa je veći izdadak nastao, naročito u branjevini Stražbenica Crni vrh, gdje je, kako je gore iztaknuto, hruštova ličinka veliku štetu napravila.

Kod popravka nasada moraju se nadalje bolji težaci upotriebiti, te je i nadzor težji, nego kod nove sadnje

Težaci nepazeći, da li se koja biljka jošte u jami nalazi, možda kamenjem zasuta ili obrašćena travom, običavaju prehopati jamu, te unište tako često posvema zdravu biljku, a i želja, da imadu dulje vremena posla, često je uzrokom tome.

Uvedenje globe od 5—10 nč. za svaku na taj način uništenu biljku kao i za izkopanje nove jame, gdje to nije odredjeno bilo, ili u blizini naravnog naraštaja, čini se, da će biti od koristi.

Za prekopovanje jama, daklem za popravak, ne mogu se djeca upotriebiti, jer naprave veću štetu, te se jedino za obloženje biljka kamenjem i za donašanje zemlje u posao uzimlju.

Nadzorničtvo žali, što nije u posjedu kakovih nacrta, u koje bi se od prvog početka u pojedinim branjevinama urisala površina izvedenih kulturnih sadnja, sa dotičnom godinom i i množinom posadjenih biljka, kao i potle uzsliedivši popravci.

Bilo bi vrlo zanimivo znati, koliki je postotak uginulih biljka i trošak po kat. jutru.

U jeseni g. 1894. i u proljeće g. 1894. izlučene u tu svrhu pokusne površine u branjevini Borovo privezak pokazuju medjutim veoma dobar uspjeh.

Točka 4. Radnje oko vezanja opuzina.

U branjevini Senjska draga II. izvedeno je tečajem god. 1895. za obustavljenje opuzalih obronaka 373 cur. met. pletera II. razreda i 106 cur. met. suhozida, ukupno 479 cur. met. u vlastitoj upravi sa troškom od 644 for. 99 nč. ili po cur. met. poprečno 1 for. 35 nč.

Potrebiti bukovi kolci, ukupno 700 komada na broju u duljini od 1·80 m. i 2·20 m. kao i 20 vozova pruća doznačeno je bezplatno po kr. šumariji u Brlogu u predjelu «Bilo».

Nadalje je podignuto putem pogodbe u istoj branjevini 640 cur. met. suhozida proti opuzinam sa troškom od 293 for. 75 nč. ili poprečno po cur. met. 46 novč.

Plaćalo se obzirom na odaljenost valjanog kamenja 35 do 40 nč. dapače i 60 nč. po cur. metru, dočim je visina suhozida po potrebi bila 1 m. do 1·50 m. debljina 0·40 do 0·60 m.

Stari porušeni pleteri pako popravljeni su sa troškom od 128 for. 49 nč.

Ovdje se je izpostavilo najshodnijim, da se opuzine u mehkom tlu suhozidom vežu, ako bi nabava kamenja uslied dovažanja i skuplja bila.

U branjevini Oštro-Sijaset izvedeno je 127 cur. met. suhozida proti opuzinama sa troškom od 57 for. 15 nč. ili po cur. metru sa 45 nč. i 145 cur. met. sa troškom od 50 nč. po cur. metru.

U branjevinama Veljun, Velika greda. stajalo je izvedenje od 45 cur. met. suhozida 18 for. ili po cur. m. 40 nč. dočim je u Branjevini Borovo na novo podignuto 133 cur. m. pletera, u koju svrhu je bezplatno po kr. šumariji u Brlogu doznačeno 40 bukovih kolaca i 12 vozova bukova pruća, te se osim toga izvelo 35 cur. m. suhozida, troškom od 52 novč. po metru.

Sveukupno podignuto je tečajem g. 1895. u svih branjevinah 1415 cur. m. suhozida i 506 cur. met. pletera II. razreda proti opuzinam, te cielokupni troškovi iznašaju uračunajući i popravak starih pletera i suhozidova 1709 for. 54 nč.

Točka 5. Popravak obstojećih suhozidova oko branjevina.

Pridržajući lugarsko osoblje, da u interesu lakšeg službovanja samo popravi izbočeni ili porušeni suhozid, potrošila se je za popravak istoga oko stare branjevine ukupna svota od 191 for. 14 nč. prama 332 for. 47 novč. lanjske godine i prama 662 for. godine 1883. ili počam od godine 1879—1894. ukupno izdanih u tu svrhu 4106 for.

Točka 6. Šumski kvarovi u branjevini.

Tečajem godine 1895. prijavljeno je 1566 slučajeva prekršaja proti sigurnosti šumskoga vlastničtva, i to većim dielom proti paševini.

U novih branjevinah Senjska draga II. i Jasenje prijavljena su počam od početka svibnja 1895. ukupno 32 slučaja proti sigurnosti šumskog vlastničtva, koja su i jur po kot. oblasti u Senju riešena, te je odšteta po kvaročiniteljima djelomice uplaćena i to na taj način, da se dotična svota sustegne po ovomu nadzorničtvu od zaslužbine, ako kvaročinitelj takovu ima ovdje dobiti.

Da je broj šumsko kvarnih prijamnica prama godini 1894. sa 1093 slučajeva puno veći, uzrok je i stroga zima 1894./1895. za koje se nije moglo ni u nižjih predjelih blago pustiti na pašu, uslied česa je naskoro nastupila nestašica siena.

Uvažajući ovdjašnje izvješće od 4. ožujka broj 168 i dopis presvietloga gospodina velikog župana županije ličko-krbavske predložen izvješćem od 27. ožujka 1895. broj 241 blagoizvoljela je Njegova Preuzvišenost gospodin Ban visokim odpisom od 3. travnja 1895. i z. br. 405 dozvoliti, da najsiromašnije

žiteljstvo u slučaju neobhodne potrebe smije bezplatno čupati travu u kraških branjevinah pod pažnjom lugara i to na dane ustanovljene po ovom nadzorničtvu. Nu žiteljstvo saznav za tu dozvolu nije se ni držalo odredjenog dana niti dobe, već je bez iznimke navalilo tako na branjevine, da su ih težkom mukom lugari mogli izagnati i konačno obustaviti dalnje čupanje trave.

Broj kvarnih prijava vrhu šteta počinjenih u branjevinah Basara-Lekenik, Sušanj i Lipovača, u kojih bijaše čupanje trave dozvoljeno, podvostručilo se je, te će se u buduće samo u tom slučaju dozvoliti čupanje trave, ako se opazi, da bi moglo blago od glada stradati, nu i onda samo nakon osvjedočenja, da dotični žitelji sbilja nikakve hrane za neobhodno im potrebnu množinu blaga ne imaju.

Točka 7. Škodljive gusjenice.

Kao godine 1894. tako i ove godine pokazale su se u većem broju razne vrsti škodljivih gusjenica, te se za sabiranje i tamanjenje izdala svota od 238 for. 16 novč.

U mjesecu ožujku 1895. plaćeno je za pobiranje gusjenica od Ethnocampa pityocampa Fabr. odrezavanjem sa predjom omotanih grana u branjevini «Borova draga» 6 for. 52 novč.;

Za pobiranje gusjenica od Lophyrus rufus Klg. i Ritinia buoliana Fabr. na crnom boru, plaćeno je u mjesecu svibnju i lipnju u branjevini

«Osornjak—Paškvanovac»	10	for.	80	novč.
«Veljun»	23	»	50	»
«Kozjak»	1	»	50	»
«Vlaška draga»	8	»	95	»
«Piškulja»	1	»	—	»

dočim se je za pobiranje gusjenica, na listačama najviše na hrastovini, od Cheimatobia brummata L. Porthesia chrysorhoea L. u mjesecu lipnju i srpnju u branjevini Jasenovača—Kurozeb platilo 185 for. 90 novč.

Hrastova stabla ostala su mjestimice skoro bez lista.

U manjem broju mogli su se na hrastovini opaziti: Saturnia carpini, pyri i Phaleria bucephala.

Gusjenice Lophyrus rufus bilo je po 100 i više komada na jednoj grančici, a po 1000 komada na jednom boru; 6 do 15 godišnji borići su najviše trpjeli i to na stranama prama zapadu i jugu, gdje je tlo jako sterilno.

Na novo opažene su gusjenice Lophyrus rufus u branjevini Veljun i Piškulja, gdje ih lanjske godine nije bilo.

Borići zaostali su u prirastu, posvema se nisu osušili.

U branjevini Stražbenica—Crni Vrh i Oštro—Sijaset počinila je na posadjenim biljkama kao i lani veliku štetu hruštova ličinka, u biljevištu pako ove godine nikakvu.

Točka 8. Gradjevne radnje.

Visokim odpisom i z. br. 788. od 14. lipnja 1895. s kojim bijaše po višjem mjestu odobrena uzgojna osnova za novu branjevinu «Jasenje» dozvoljena bijaše i gradnja u vlastitoj upravi dvijuh zaštitnih kućica u nadmorskoj visini od kakvih 400 metara. Kućice te imadu služiti kao zaklonište kroz te predjele prolazećem narodu u Senj, da ne nastrada prigodom ovdje obično naglo nastajućeg nevriemena, jer se je g. 1891. dogodilo, da je 13 osoba poginulo, koje su kasnije pronadjene po zvjeradi nakažene, u veljači 1895. nadjene su 2 osobe, a tako je bivalo i prije tako, da je skoro svake godine po koja osoba nastradala.

Svaka tih kućica ima nutarnju širinu i duljinu od 3 m., te je pokrivena sa žljebcima u mort položenim; zidine pako su iz kamenja čvrsto sagradjene.

Obzirom na to, što se sav materijal morao iz Senja dovažati, odnosno na konjima donesti, iznašali su ukupni troškovi gradnje 391 for. 94 novč. ili po metru^2 zagradjene površine (32 m^2) = 12 for. 25 novč.

Nu akoprem su te kućice služile putnicima najviše pako mliekaricama i lugaru za zaklonište kod velike bure i mećave, dogodilo se je ipak, da su 10. ožujka o. g. u večer 2 ženske i to jedna lugarica, poginule u silnoj buri i mećavi, jedna iznad, a druga izpod zaštitne kućice, gdje su 11. u jutro nadjene mrtve, 4 do 5 kilometara odaljene od Senja.

Za popravak kolnog puta i puta i putića u branjevinah Borovo, Oštro-Sijaset i Jasenje za lakšu dobavu raznog materijala izdano je 33 for. 52 nč.

Za popravak stana nadzorničtva u Senju izdano je ukupno 641 for. 58 nč. za popravak lugarskih stanova u Rastovici, Francikovcu i Trubaji pako 72 for. 40 nč.

Sve gradjevne radnje jesu takodjer u vlastitoj upravi izvedene.

Točka. 9. Radnja u biljevištu.

Za priredjivanje tla za sjetvu, za vadjenje biljka opredieljenih za presadnju, za privoz šumske zemlje, popravak terassa, putića, liesina, zalivanje biljka za vrieme ljetne suše, za pljevljenje i t. d. izdano je godine 1895. 1174 for. 74 nč., za nabavu sjemena pako 350 for. 2 nč.

Vodovod nije se mogao ni u jednom biljevišlu izvesti, pošto odnosni gradjevni troškovnik dogotovljen nije bio.

Osim izkazane množine biljka za vlastite nasade izdano je iz oba biljevišta (4 rala 660 □hv.) na temelju dozvole i z. br. 1411 ex 1894. od 26. siečnja 1895. županijskim i kotarskim oblastima za pojedine obćine, zatim urbarskim i imovnim obćinam 387.000 komada 3—4 godišnjih biljka crnog bora; dočim je na razpolaganje bilo: 1,000.000 biljka.

Poprečno stajalo je pakovanje, omotanje i dovoz biljka u Senj do pristaništa parobroda po 1000 komada 7 nč. sa izkopanjem pako 19 nč. 1000 komada 3 god. slabijih borovih biljka imalo je bez omota težinu od 4 klgr., sa omotom 5 do 6 klgr.; 1000 komada 4 god. biljka sa 50 cm. dugačkimi žilami vagale su 12 klgr.

Kr. šumskom uredu u Otočcu izdano je 250.000 komada 4 god. borovih biljka, 8000 kom. 3—4 god. smrekovih i 2000 kom. 3—4 god. jelovih biljka; gradu Senju 10.000, gradu Karlobagu 1300 raznih biljka, gospodarstvenoj podružnici u Sv. Jurju 40 voćkica i 100 kom. murva i pojedinim žiteljima 100 borića i 20 voćkica.

Izdano je dakle ukupno tečajem god. 1895. iz oba bilježišta 1,498.760 raznih biljka i voćkica.

U razsadnjacih kao i u vrtu nadzorničtva u Senju posijano je u proljeću godine 1895.

49	klgr.	sjemena	crnog bora,
81	»	»	omorikova,
42	»	»	jelova,
4	»	»	arižova,
12	»	»	maklena,
22	»	»	klena,
41	»	»	crnog jasena,
6	»	»	graba,
2	»	»	pinus pinea,
5	»	»	maritima,
3	»	»	strobus,
$^1/_2$	»	»	paroliniana,
$^1/_4$	»	»	rigida,
2	»	»	Abies Nordmaniâna,
$^1/_2$	»	»	Pseudotsuga Douglasii,
2	»	»	Cup essus sempervirens,
2	»	»	Quercus rubra,
1	»	»	Morus alba,
2	»	»	Betula alba,
$^1/_2$	»	»	koprivića,
1	»	»	Melia acederah,
5	»	»	lovorike,
1	»	»	jabuke,
1	»	»	šljive,
1	»	»	kruške,
1	»	»	bresta,

ili ukupno $286^3/_4$ kilograma.

Sjemenja crnog graba, jasena, maklena i klena nabralo se je u kraških branjevinah, dočim je drugo sjemenje većim iz tuzemstva naručeno.

Pošto je u biljevištih dosta borovih jednogodišnjih biljka bilo, nije bilo od potrebe veću množinu tog sjemenja naručiti. Nu pošto je borovo sjemenje jako poskupilo, jer ga nije bilo (bila mu je ciena glasom cienika 3—3 for. 50 nč. po klgr.), dalo je ovo nadzorničtvo u jeseni 1895. nabrati u branjevini «Borova draga» 50 vagana borovih šešarica sa troškom od 32 for 25 nč.

Pošto je medjutim lugar u biljevištu bezplatno zrnje vadio, dobiveno je 42 klgr. sjemena, te stoji daklem klgr. 77 novč.

Pošto, kako je jur iztaknuto, nije potrebno oveću množinu borovih biljka odgajati, jer su se već površine za umjetne sadnje u branjevinah umanjile, te će se godimice još više umanjiti, dostatno je ako nadzorničtvu godimice na razpolaganje stojala bude množina od 6—800.000 borovih biljka. Za odgoj tih biljka ne treba više nego godimice 40—50 klgr., pa još ne najboljega sjemenja, kod klicavosti od 60%, ako se i predmnieva, da će pod ovdašnjim podnebljem i prigodom presadnje ili inako propasti 30% biljka.

Osim potrebite površine za sjemenje od listača, preostala bi dakle velika površina u biljevištu neposadjena, koju je nadzorničtvo dalo posijati sjemenjem omorike i jelovine, koje su vrsti doduše za ovdašnje sadnje neprikladne, nu za druge predjele i pošumljenje u zemlji koristnije i prikladnije, nego crni bor, koji već ovdje puno trpi od sniega i leda, ponajpače u višjih položajih, gdje snieg već u studenom zapade.

I bolje kao i lakše moći će se trigodišnje biljke tih vrsti unovčiti, te tako možda sasvim namiriti troškovi biljevišta.

U proljeće 1898. biti će veći kvantum smrekovih i jelovih trogodišnja biljka na razpolaganje, bez da će manjkati i na biljkama crnog bora.

Od sjemena posijanog pokusa radi pokazali su vrlo dobar uspjeh morski bor i pinjola (Pinus maritima i pinea); nu akoprem su bili preko zime dobro pokriveni, usahnuo je veliki broj istih, a isto tako i od dvogodišnjih biljka. Opazilo se je da i vrlo oprezno presadjene biljke morskog bora kod presadnje jako trpe, jer ih se je do 50% osušilo.

Sjeme od pinus rigida, koja se je vrst u raznih novinah i u «Jahrbuch der Staats- und Fondsgüter-Verwaltung Wien 1893».

preporučala za sadnju na najslabijih stojbinah i od koje se je samo obzirom na skupoću sjemena (1 klgr. stoji 20 fr.) nabavilo ¼ klgr. nije u biljevištu nadzorničtva uspjevalo, te će se pokušati sijanje tog sjemenja u biljevištu sv. Mihovil.

Sjeme od Abies Nordmaniana posijano početkom mjeseca svibnja klicalo je tek 20. srpnja, te je ipak izklicani broj preko zime ostao. Sjemenje nije bilo najbolje vrsti.

Ine biljke, osim quercus rubra, pokusa radi posijane, pokazaše nepovoljan uspjeh.

Dobrotom presvietlog gospodina velikog župana županije ličko-krbavske dobilo je i ovo nadzorničtvo 5 klgr. sjemena lovorike putem ovogradskog poglavarstva.

Posijano 7. siječnja 1895. u škrinjam u pisarni klicalo je isto tek 13. travnja, trebalo je daklem podpunih 95 dana, te su žile taj dan imale duljinu od 8 cm.

Pošto su mlade biljke lovorikove jako osjetljive proti mrzlini i mrazu, moraju se u zimsko doba spraviti u kuću, tek 4 god. mogu se posaditi vani, ovdje svakako na mjestu od velike bure zaštićenom, jer su u prošloj zimi do 15 g. stare lovorike lišće izgubile.

Opazivši da u okolici senjskoj i u samom mjestu briest crveni (Ulmus campestris L. var. suberosa) vrlo dobro uspjeva, nabrano je u vrtu nadzorničtva koncem svibnja 1 klgr. zrelog sjemenja i posijano u biljevištu sv. Mihovil.

Koncem listopada imale su biljke visinu od 20 cm.

Dosele se nije nikakov pokus briestom učinio, nu pošto se sjemenje badava nabaviti može, pošto se biljke već kao jednogodišnje mogu po branjevinama posaditi, neće nadzorničtvo propustiti, a da ne napravi manji pokus sa sadnjom briesta.

Lanjske godine u biljevištu Kesten posadjena vrbovina pokazuje prilično dobar uspjeh, šibke do 30 m. dugačke, porezane su koncem prosinca, te po sortimentima spravljene u konobi lugarije u sv. Mihovilu i medjutim porezane na 30—35 cm. dugačke ključiće i posadjene medju pletere i suhozidove proti opuzinama.

*

Budući se je opazilo, da njekoje vrsti vrbovine vrlo dobro u Senjskoj drazi uspjevaju, gdje i dosta vode ima, biti će shodno nakon odkupa kojega u tu svrhu prikladnog zemljišta izvesti razsadnjak za odgoj boljih vrsti vrba, te će u zimskoj dobi pučanstvo iz okolice pletenjem košarica i t. d. ipak naći kakovu zaslužbinu.

Težačke nadnice u biljevištu poskočile su uslied inih radnja, kako je to ovo nadzorničtvo predvidilo.

Moralo se je plaćati naime najmanje 70 nč. do 1 for. 20 nč. težacima, ženskima 50—60, djeci 40—50 nč.

Pošto nije bilo dosta mjesta za presadnju borovih biljka, presadjeno je vrlo neznatni broj borovih biljka strojem od Hackera.

Točka 10. Osoblje nadzorničtva.

Uslied premještenja nadlugara Uzelca na kontrolnu postaju sv. Ambroz premješten je kr. lugar Ivan Tomljenović kao čuvar biljevišta u sv. Mihovil dočim se je izpostavilo potrebnim za novu branjevinu Jasenje namještenje nove lugarske sile, što ja visokim odpisom od 14. lipnja 1895. i z. br. 788. i dozvoljeno.

Koncem 1895. nalazilo se dakle u službovanju kod ovoga nadzorničtva: 2 kr. lugara dodieljena iz staleža lugarskog osoblja drž. šumarske uprave, i 16 lugarskih zamjenika, dočim branjevinu Stinica čuva kr. lugar, namješten na kontrolnoj postaji Stinica; branjevinu Fatinju—Bateriju pako čuva pisar kr. šumarije u Karlobagu.

Za pisarničku službu namješten je jedan dnevničar, koji se za manju vanjsku službu n. pr. za čuvanje koje branjevine za vrieme radnja, ili odsutnosti lugara pri razprava kod kaznenih oblasti upotriebiti nemože, što bi vrlo potrebno bilo.

Najstarijim i zaslužnijim lug. zamjenikom 11 ih na broju blagoizvoljela je Njegova Preuzvišenost gosp. Ban milostivo visokim odpisom od 10. studena 1895. i z. br. 1371 dopitati bez prejudice po 50 for. nagrade, koja je njima od velike pomoći bila i za koju su se isti putiem ovoga nadzorničtva i najsmjernije zahvalili.

Stanove u naravi uživa pet lugara, dočim su drugi prisiljeni kod žiteljstva stanovati.

U ostalom je glede novogradnje lugarskih stanova za branjevinu Piškulja i Vrški po višjem mjestu shodno odredjeno.

Katekizam za lugare i one, koji se žele lugarskom izpitu podvrći.

Sastavio **Josip Ettinger.** Nakladom kr. sveučilištne knjižare **Franje Župana.**

Ovo je već druga knjižica, kojom je neumorni naš starina šumarski nadzornik J. Ettinger ove godine hrvatsku šumarsku literaturu obogatio. Prva je «Hrvatski Lovdžija», a druga je gore spomenuti katekizam.

Kako se iz naslova vidi, namienjena je ta knjižica našem lugarskom osoblju, a sastavljena je u formi pitanja i odgovora; tih pitanja i odgovora ima u svemu 166 a na 46 stranica. U predgovoru naveo je g. pisac razloge, koji su ga ponukali, da tu knjižicu napiše, a te razloge i mi od svoje strane podpuno podpisujemo. Ćordašićev poučnik, akoprem stvarno izvrstno napisan, promašuje svoju svrhu, jer je za sadanje naše lugarsko osoblje preveć znanstveno napisan. Taj poučnik biti će po mom mnienju istom onda na svom pravom mjestu, kada se kod nas ustroje lugarnice, pa se slušateljima mrtvo slovo sa živom riečju raztumači,

Ovako ostaje Ćordašićeva knjiga većini lugarskog osoblja nerazumljiva, što u ostalom nije nikakovo čudo, jer se od čovjeka, koji je prvo 5—10 godina svršio normalku, ne može zahtievati, da bez ičije pripomoći shvati i nauči ekstrakt dosta razgranjene šumarske znanosti. Ja sam to izkusio kao šumarski upravitelj šiljući na izpit svoje lugarsko osoblje, koje se je pripravljalo Ćordašićevom knjigom.

Na pamet naučiti cielu tu knjigu težko je a i ne znači ništa, naučiti ju s razumjevanjem još je teže, jer jedan izraz, jedan pojam, jedna izreka, koju dotičnik ili ne shvati, ili krivo shvati, poremeti u njemu svekoliko pojimanje dotičnoga predmeta. U ostalom gosp. izpitni povjerenici kod lugarskih izpita mogli bi o tom predmetu najviše pisati, a ja upozorujem jedino na članak g. Kerna šum. nadzornika u Ogulinu, koji je izašao u lanjskom tečaju «Lugar. viestnika».

S te strane sam ja posve sporazuman, da je za sadanje naše lugarsko osoblje trebalo puno lakšu i shvatljiviju knjigu napisati. Ja sam mislio, da će se koja od naših mladjih strukovnih sila, a medju te ubrajam najprvo naše županijske šumarske nadzornike, koji su ujedno predsjednici lugarskih izpita, dati na taj posao, te sastaviti lugarski poučnik, koji bi našima odnošajima kao pogledom na naše šumsko-gospodarstvo, tako i pogledom na kvalitetu lugarskog materijala prilagodjen bio. Nu žalibože niesam toga dočekao, pa zato sada sa veseljem pozdravljam Ettingerov katekizam, akoprem niesam s njime posve zadovoljan. Najglavnija prednost te knjižnice jeste ta, što je lakim i shvatljivim načinom pisana, da će ju svaki lugar moći bez velikog duševnog napora svake nedjele jedanput pročitali, a ono što pročita lako probaviti i shvatiti. Jedino se bojim, da lugar ne će imati pravoga i jasnoga pregleda o svojoj veoma raznolikoj zadaći i službi. Po mojem mnienju, trebalo bi najprvo napisati kratak uvod u lugarsku znanost, u kojemu bi se kratke ali jezgrovito raztumačilo: iz kojih pojedinih grana sastoji se šumarska znanost i što i koliko od iste odpada na lugarsko osoblje. Na taj način dobio bi lugar najprije kratak, ali jasan pregled svoga budućega djelokruga, pa bi usljed toga lakše shvatio i pojedinosti i cjelinu. U smislu toga pregleda imala bi se i pitanja polag pojedinih grana lugarske znanosti razvrstati. U prvom poglavlju imale bi se razpraviti botanika i šumogojstvo; u drugom: čuvanje šuma; u trećem: uporaba šuma; u četvrtom: najnužnije iz mjeračine i matematike (proračunanje površina, kubiciranje, i t. d.); i napokon u petom:

službeni propisi i uredovanje. Ja sam uvjeren, da bi ovakova razdioba materijala uz jasan uvod lugarskom osoblju ne samo olahkotila učenje, nego bi se isto u svojkolikoj službi sigurnije i brže orijentiralo. Nu ovdje moramo odmah iztaknuti, da ovakovu razdiobu, kao što ju spomenusmo, nije baš tako lahko sprovesti, jer mnogi predmeti spadaju n. pr. polak u botaniku i šumogojstvo, a polak u uporabu šuma; tako na primjer ako razpravljamo o žiru, tada ćemo sjetvu uvrstiti u šumogojstvo, spravljanje žira preko zime ide polag u šumogojstvo a polak u uporabu, dočim žir kao hrana (použitak) spada čisto u uporabu šuma. I tako toga ima i više.

To je naše mnienje; stoga smo slobodni izraziti želju, da bi g. pisac kod dojdućega izdanja svoje knjižice tu malu promienu uvažio, što ga ne bi ni najmanje truda stajalo, pošto bi sav posao nastojao u tom, da sadanja pitanja razdieli u poglavlja i da ih prema tima poglavljima strožije sortira.

Niesmo time htjeli reći, da rečena knjižica gubi štogod na svojoj vriednosti, što više, mi joj kažemo «dobro došla» te ju najtoplije preporučamo, ne samo onima, koji se lugarskom izpitu podvrći žele, nego i onomu lugarskomu osoblju, koje je taj izpit već položilo. J. K.

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je kotarskog šumara I. razreda Rudolfa Erny-a na vlastitu molbu premjestiti od kr. kotarske oblasti u Križevcih k onoj u Zagrebu.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je imenovati kr. kot. šumara XI. činovnog razreda Bogomira Karakaša, kod kr. zemaljske vlade, Antuna Navarru kod kr. kot. oblasti u Virovitici i Ivana Odžića kod kr. kot. oblasti u Našicah, kr. kot. šumari X. činovnog razreda sa sustavnimi berivi, ostaviv ih nadalje na dosadanjem mjestu službovanja.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je abiturienta šumarstva Milana pl. Mihaljevića imenovati privremenim šumarskim vježbenikom kod kr. županijske oblasti u Požegi sa sustavnom pripomoći.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je abiturienta šumarstva Josipa Hefnera imenovati privremenim šumarskim vježbenikom kod šumarskog odsjeka kr. zemaljske vlade sa sustavnom pripomoći.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je privremenog šumarskog vježbenika kod kr. kotarske oblasti u Zagrebu Dinka pl. Blažića iz službenih obzira u istom svojstvu premjestiti k onoj u Križevcih u svojstvu šumarskog izvjestitelja.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je iz službenih obzira privremenog šumarskog vježbenika kod šumarskog odsjeka kr. zemaljske vlade Gjuru Müllera premjestiti kr. kot. oblasti u Virovitici.

Njegova Preuzvišenost gosp. kr. ug. ministar za poljodielstvo imenovao je kr. nadšumara Ivana Kolara šumarnikom u 3. plać. stepenu VIII. plaćevnoga razreda; kr. šumara Maksu Brausila nadšumarom u 3. plać. stepenu IX. plaćevnoga razreda; kr. šumarskog kandidata Rudolfa Hajdu šumarom u 3. plać. stepenu X. plaćevnog razreda; kr. šumarske vježbenike Arpada Bogscha i Ladislava Stromsky-a šumarskimi kandidati u XI. plaćevnom razredu i tehničke dnevničare Ivana Zwickelsdorfera, Dragutina Otta i Virgila Boerina šumarskimi vježbenici sa godišnjom pripomoći od 500 for.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je u području kr. šumarskoga ureda u Otočcu: kr. nadšumara Vinka Nagja šumarnikom u 3. plaćevnom stepenu VIII. plaćevnog razreda, ostaviv ga i nadalje u službovanju kod kr. ministarstva za poljodjelstvo; kr. šumare Vilima Perca i Karmena pl. Zajcc nadšumarima u 3. plaćevnom stepenu IX. plaćevnog razreda; kr. rač. oficijala i dipl. šumara Franju Barkoczay-ja i šum. kandidata Dragutina Bóra šumarima u 3. plaćevnom stepenu X. plaćevnog razreda.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je u području kralj nadšumarskog ureda u Vinkovcih: Roberta Bokora kr. nadšumarom 3. plaćevnog stepena IX. plaćevnog razreda; Emila Kmetony-a kr. šumarom 3. plaćevnog stepena X plaćevnog razreda; Stjepana Jakaba šumarskim kandidatom XI. plaćevnog razreda. Promaknuti su pako u viši plaćevni razred šumari: Geza pl. Horvath i Pavao Dianosky u 1 .plaćevni stepen, a Gjuro pl. Lehocky i Julij Soška u 2. plaćevni stepen X. plaćevnog razreda.

Odlikovanje. Luka Knežević. kr. nadlugar u pisarni kr. nadšumarskoga ureda u Vinkovcih odlikovan je za vjerno i revno službovanje sa srebrenim krstom za zasluge sa krunom.

† **Grofica Marija Bombelles.** Priesvietlog gospodina Marka grofa Bombellesa c. i kr. komornika, predsjednika našeg hrv.-slav. šumarskoga družtva i vlastelina u Opeki kod Varaždina zadesila je prevelika žalost, pošto mu je dne 29. lipnja o. g. premi ⊹ ula u dvorcu u Opeki neprežaljena i plemenita supruga presvietla gospodja Marija grofica Bombelles, rodjena pragrofica Salm-Reifferscheid, gospodja zvjedokrstnog reda i pridvorna gospodja Njezina Veličanstva carice i kraljice. Mrtvo tielo visoke pokojnice sahranjeno je dne 1. srpnja o. g. u obiteljskoj grobnici u Zelendvoru, kamo su ga iz Opeke prenieli u sjajnom liesu, pokrito mnogobrojnim viencima, grofovi šumarsko-lovski činovnici. Pogrebu prisustvovalo je uz posve tugom slomljena supruga i bližnje rodjake mnogo članova aristokracije, te mnogo odličnika iz okolice uz znatni broj inog odličnog obćinstva i množina seljačkog puka, koji je tako vidljivim načinom pokazao osobitu svoju zahvalnost naprama visokoj pokojnici, koja je bila u svakom pogledu dobrotvorka naroda.

Predsjedničtvo hrv.-slav. šumarskoga družtva izrazilo je brzojavno svojem presvietlom gospodinu predsjedniku sućut nad težkim gubitkom, koji ga je zadesio, pošto mu radi prekratkog vremena nije bilo moguće izaslati posebnoga izaslanika k pogrebu.

Sveobćoj iskrenoj sućuti, izkazanoj bolju strvenom suprugu u njegovoj dubokoj tuzi za neprežaljenom uzor-srprugom i biser-majčicom nejakog mu sinčića i mi se pridružujemo: Slava joj! i Lahka joj zemljica!

Različite viesti.

Obćinska i privatna lovišta. Bilo je doista skranje vrieme, da se je lovstvo i u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji zakonom uredilo. Prvi je zakon (god. 1870.) bio u krieposti nešto preko dva decenija, pa je na temelju stečenoga u tom razdobju izkustva zamienjen novijim i bez dvojbe shodnijim zakonom od godine 1892. Jednomu i drugomu je zakonu glavna svrha, da lovstvo unapriedi, da zaštiti i podupre uzgoj koristne divljači i time lov učini važnim faktorom u području narodnoga gospodarstva. Ovo potonje bilo je nuždno tim više, jer u vrieme do god. 1870. dok naime nije stupio u život zakon o lovu, smatrao se je lov zabavom vlastele i svakoga pojedinoga, tko se je samo lovom baviti htjeo. Kao izvor prihoda nije se lov do gore spomenutoga roka nikada smatrao i baš zato nije bilo gotovo nikakove kontrole glede lovaca, koji

su od pasije lovili gdje i kada ih volja. Ime zvjerokradica tek je plod najnovijega vremena, odkada je izrečeno u zakonu načelo, da je vlastnik ili zakupnik lovišta vlastnik sve u svom lovištu nalazeće se divljači i zvjeradi.

Kako se je malo držalo u nas do unosivosti lovnoga zanimanja, dotično do njegove narodno-gospodarstvene vriednosti, pokazuje najbolje slabi uspjeh javnih dražba, kad se je radilo u izzakupljivanju obćinskih lovišta, uspjeh, koji se u velikom dielu naše pomovine i dan danas opazuje. Nije u ostalom ni čudo, jer se je broj koristne divljači time, da se je vršila slaba, ili nikakova kontrola nad izvršivanjem lova, tako umanjio, da pri izzakupljivanju lovišta nije mjestimice bilo nikakova natjecanja. Valjalo je tek investirati i pobrinuti se za uvjete, koji će omogućiti razplod koristne divljači u pojedinih lovištih.

Uzroci, s kojih se je toli znatno umanjio u nas broj koristne divljači, padaju u davnije vrieme. Koristnu divljač razćerala je sve to više rastuća kultura tla, a neraznman lov ju je od vajkada tamanio. Širenje kulture tla svakako je veća stečevina za narod, nego li sačuvanje koristne divljači, ali faktum jest, da je u razmjeru, kako je ta kultura rasla, padao i broj koristne divljači. To vriedi osobito glede Slavonije. Zemlja bijaše poslije izgona Turaka šumovita i pusta, a prepuna divljači i zvjeri. Kada se je malo za tim u te slabo napučene krajeve počeo naseljivati narod iz Bosne i Hercegovine, iz Like i Primorja, dobila je zemlja drugo lice. Novi naseljenici naseliše se ponajviše po visovih i briegovih, gdje su se u blizini planine mogli uspješno baviti stočarstvom, svojim najmilijim zanimanjem. Njihove oranice bijahu većim dielom na brdih izpod planina i tako su se sela i ljudi primakli na dohvat zakloništima i boravištima koristne divljači i zvjeradi. Samo se kaže, da je ova uzmicala pred novim susjedima, medju kojima bijaše velik broj strastvenih lovaca, koji su bez obzira tamanili kako koristnu divljač, tako i grabežljivu zvjerad. Neima se žaliti za medjedima i risovima, orlovima i sokolima, kojih je bilo u obilju u planinah slavonskih, nu nestalo je ujedno i koristne divljači, kao jelena i veprova, tetrieba, lieštaraka i t. d. koja si je divljač potražila sigurnija boravišta.

Glavni predmeti lova jesu sada: srne i zecevi, zatim razne vrsti ptica, kao šljuke, jarebice, prepelice, trčke, divlje guske i patke i t. d. U novije vrieme pribrajamo ovim i gnjetele, koji su se u nekih priedjelih udomili, razplodiv se u uredjenih za to gnjetelištih u toliko, da su se i i po bližnjih lovištih, pa sve dalje naselili.

U takovih prilikah, gdje se naime, za uzgoj i razplod divljači nije nitko brinuo, nego ju usuprot svatko tamanio, tko je samo volju za to imao, nije čudo, da je njezin broj silno pao, pa se je pokazalo, da u

mnogih prostranih lovištih nema ni toliko divljači, da bi se prijateljem lova izplatio zakup obzirom na troškove uprave, kojih dakako zanemareno i pusto lovište mnogo treba.

Vlastnici i zakupnici lovišta pobrinuše se prije svega, da od dlakave divljači razplode čim više srne i zeceve, kojih još u priličnom broju nalazimo u raznih predjelih naše domovine. Nu to njihovo nastojanje, taj njihov interes sukobio se s drugim, rek bi jačim interesom, naime interesom gospodara, koji su počeli velikim troškom i trudom regenerirati propale svoje vinograde. Još je svakomu u živoj pameti ogorčena borba, što se je nedavno ne samo u javnih glasilih i skupštinah gospodarskih družtava, nego i u samom zakonodavnom tielu vodila sbog zeceva, tih najopasnijih zatornika mladih vinograda i voćara.

Predaleko bi se upustili, kad bi se na taj tema ovom prilikom vratili i o njem pobliže razpravljali. S našega stanovišta to nije ni nuždno, jer držimo, da je ta kolizija interesa izmedju lovaca i vinogradara prolazne naravi i da će prestati, kada budu vinogradi američki tako ojačali, da im zecevi neće moći ugrožavati obstanak. S druge strane držimo, da će i sami vlastnici i zakupnici lovišta poraditi o tom, da se taj sukob pravednim načinom izravna, ter će se pobrinuti, da proriede broj koristne divljači, ako ponaraste za toliko, da i sbilja postaje opasnim kulturam i gospodarskim interesom. To će jamačno već skora budućnost pokazati.

Kada vlastnici i zakupnici lovišta rade o tom, da sačuvaju i čim više razplode najtraženiju za sada medju dlakarima divljač: srne i zeceve, oni posve razmno postupaju, nu držimo, da time nisu još izpunili sve, što im može lov učiniti koristnim uživanjem. Valja nam ugledati se u primjer napredniih gojitelja lova. Ima, kako smo već gore više spomenuli, nekih vrsti koristne divljači, koja je u davnije vrieme u nas vrlo razprostranjena bila, što je dokaz, da joj podneblje i konfiguracija tla prija. Te vrsti, koje su bile u nas nekada udomljene, valjalo bi iznova opet u nas udomiti, tim više, jer se u konsumu veoma traže i u prometu s divljači možda prvo mjesto zauzimaju. Mi podsječamo samo na jelene i crnu divljač, ili ti divlje svinje. Medju dlakari ova se divljač najskuplje plaća, a riedka je. Veliki posjednici, imajući ogromna lovišta, goje ju često u zatvorenih zvierinjacih, jer je notorno, da jeleni i divlje svinje prave gospodarom velike štete na usjevih, a mogu i ljudskomu životu postati opasne. Ovu vrst uzgoja i mi bi preporučili za naše odnošaje, jer bude li se ta divljač gojila u nezatvorenih prostorih, nastati će opet novi sukob s gospodarima. Ako se suviše razplodi, neka se osnuju novi zvierinjaci i to ne samo na privatnih, nego i na obćinskih lovištih, ako je tomu zgoda. To će svakako dići cienu lovištima. Uvadjanje koristne

divljači u nas, koje nismo dosele gojili, pokazalo se je vrlo praktičnim i unosnim kod gnjetela. Prije bijahu u nas gnjeteli čudo nevidjeno, sada su pečenka, poznata u svakom imućnijem domu. To isto moglo bi se pokušati s jeleni i veprovi, kao što je fatično pokušano već u Slavoniji, napose u sriemskoj županiji. Ovim načinom moći će lov i u nas postati unosnim zanimanjem i važnim faktorom u području narodnoga gospodarstva. Njegovi proizvodi su vrlo traženi i skupo se plaćaju, samo treba nastojati o tom, da interesi lovstva nedodju u sukob s interesi ratarstva, komu je razvitak lovstva najmanje u prilog s razloga, koji su obćenito poznati. N. N.

Sitnice.

Ciena željezničkim podvlakama u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni. Kod ravnateljstva kr. ugar. državnih željeznica u Budimpešti obdržavana je na 19. svibnja t. g. ponudbena razprava vrhu pokrića potrebe željezničkih podvlaka za godine 1897.—19 2. Razprava je bila živahna, jer je preko 20 tvrdka kod iste učestvovalo. Rezultat pako jeste sliedeći: Ponudjeno je za godinu:

	1897.,	1898.,	1899.,	1900.,	1901.,	1902.	Ukupno
hrastovih podvlaka:	78.200;	2,265.523;	655.000;	197.000;	—	—	3,195 723
bukovih „	58 000;	751.000;	553.000;	254.000;	60.000;	60.000;	1,736.000
borovih „	—	20.000;	20.000;	—	—	—	40.000
Ukupno.	136 200;	3,036.523;	1,228 000;	451.000;	60.000;	60.000;	4,971.723

Prema tomu ponudjeno je skoro dvaputa toliko hrastovih podvlaka koliko bukovih Na Hrvatsku i Slavoniju odpada 422.000 komada hrastovih, a 670.000 bukovih podvlaka; onaj drugi dio odpada na Ugarsku. Kako se vidi ponudjeno je iz Hrvatske i Sluvonije razmjerno puno više bukovih podvlaka t. j. 38 postotaka od sveukupne ponude, dočim na hrastove odpada samo 13 post. Da na Ugarsku odpada onako velik postotak na hrastove podvlake, tumačimo time, da tamošnje hrastove šume niesu toliko sposobne za inu tehničku porabu kao naše u Hrvatskoj i Slavoniji, koje se upotrebljuju za puno skuplju robu. Isto tako povoljan je znak za naše šumsko-gospodarstvene odnošaje, da je Hrvatska i Slavonija participirala na bukovima podvlakama sa 38 postotaka, a to znači, da su naše bukove šume već ponešto prometu otvorene, pa da će im uslied toga i ciena rasti.

Borove podvlake potiču iz Bosne.

Ciene su pako prema pojedinim željezničkim postajama sliedeće.

Za hrastove normalne podvlake, t. j. od duljine od 2 5 m I. vrsti traži se na željezničkoj postaji:

Zagreb . . . . . 1 for. 40 nč.
Varaždin . . . . . 1 for. 48 nč.
Požega . . . . . 1 for. 33 nč.
Zdenčina—Karlovac . . . . . 1 for. 35 nč.
Zakany—Zagreb . . . . . 1 for. 40 nč.

Za bukove podvlake od iste dimenzije traži se na željezničkoj postaji:

Banovajaruga—Raić . . . . . — for. 83 nč.
Zagorska željeznica . . . . . — for. 92 nč.

Za borove podvlake od duljine od 2·7 m. traži se na željeznici

Brod . . . . . 1 for. 18 nč.

Ciena je za sve godine ista. Od hrvatskih tvrdka učestvovali su: H. Berger, Drag. Schlesinger, Pajanović i dr. J. K.

Bukove podvlake. Ravnatelj Schmidt u Strassburgu napisao je knjižicu «o uporabi bukovih željezničkih podvlaka», gdje je znatno proširio i razjasnio svojstvo bukovih podvlaka. U toj knjižici se dokazuje da s katranovim uljem u kojem ima karbolne kiseline napojene bukove podvlake puno dulje traju, nego li iste hrastove podvlake. Podatci, koji se u tom spisu spominju, protežu se na materijal francezke iztočne željeznice, koja je prvo 21 godinu primljena; prema tima podatcima izmienjenoje neimpregniranih hrast vih podvlaka radi truleža 52 postotaka, a sa katranovim uljem napojenih 26 8 postotaka; nsuprot bukovih podvlaka napojenih sa istom tekućinom samo 6·4 postotaka. To se razjašnjuje time, da je bukova podvlaka u stanju 30—35 klg. katranovog ulja upiti, tako da joj težina za 50 postotaka naraste; kod hrastovih podvlaka usuprot naraste težina nakon impregniranja jedva za 10 postotaka. I profesor Strasburger preporuča u velike bukove podvlake s razloga što se bukva kao bielo drvo podpunije impregnirati može, dočim kod hrastovine i borovine dotična tekućina jedva pol centimetra u drvo probije. O. F. u. J. Z.

Boj izmedju žabe i gujavice*. Svakomu će biti poznata bliedozelena, troma, jednom rieču: ogavna žaba pokućarka. Stanuje izpod kućnih triemova, a ima je i u baštama po lejama, gdje se zavuče izpod trave. Hrani se kukcima i lepiricama za kojima dosta nespretno poskoči, da ih ulovi. U tom pravcu biti će da je i koristna, — kada je dan danas u svietu već dotle došlo, da se za svašto što diše i živi pita: koristi li ili škodi li ljudskomu družtvu? Nu o tom niesam nakan razpravljati, nego ću opisati kratak prizor, koga sam neki dan u vrtu doživio. Sjedim na klupi i čitam, a dva do tri koraka preda mnom plazi po stazici velika gujavica; bila je sigurno 10 cm. duga, a pol cm. debela, dakle od najvećih, što sam ih ja u naših krajevih vidjeo. Dok se

* Regenwurm (crv, gljista).

je ona mirno pružala i mjerila duljinu staze, podrmaše se ukraj staze nizke grančice cvieća, a sa leje skoči žaba i pograbi ju s raljama za glavu. Gujavica se za čas smota oko žabjih ralja, a čini se, da ju je i ošinula, jer ju je žaba izpustila; sad gujavica krene u bieg, nu tek da se ja dva-tri puta izpružila, skoči žaba za njom i opet ju pograbi za glavu, stiskajuć ju u svojima krezubama raljama. Gujavica se opet uvijala, žaba ju opet izpustila, i tako se to opetovalo 6—7 puta, dok gujavica nije počela amo tamo glavinjati, znak, da ju žaba težko izgrizla po glavi. Sedmi ili osmi put, kada ju je ugrabila za glavu, nije ju žaba više niti izpustila iz ralja, nego ju je počela sve polako gutati, držeći gujavicu kao dugački kamiš u zubima. Gujavica se još uviek otima, te nastoji, da se upiruć o stražnji diel tiela izčupa iz žabljih ralja; nu čim se izpruži i upre, onda se žaba uzdigne, sgrabi ju s prednjima nogama, te ju stane amo tamo čupati, da ju zaprieči u plazenju. Tako je to potrajalo kakova četvrt sata; žaba se čas napuhavala, čas izpružala, čas prednjima nogama ljutito trgala žilavu gujavicu, koja se je otimala, doklogod ju nije posve progutala. Kada ju je skoro već posve progutala, skoći u leju odkle je i došla i uvuće se medju okopanu zemlju i nizko cvieće, da u miru probavi svoj plien. Niesam gadljiv čovjek, imao sam stotine potočnih žaba u rukama, nataknuo hiljade gujavica na udicu, promatrao sam i zmiju gdje se bori sa žabom, i lakomu štuku, kako glavom o glavu guta svoju tek u jednu trećinu manju sestru, gledao sam interesantan napadaj mravaca na gujavicu, — ali onako ogavnog prizora, kao što je gore opisani boj, niesam doživio. J. K.

Oglas.

Temeljem §. 12. naredbe visoke kr. zemaljske vlade, odiela za unutarnje poslove od 2. ožujka 1891. broj 30.551. ex 1890. obdržavati će se kod ove kr. županijske oblasti dana 6. rujna i po potrebi sliedećih dana mjeseca rujna t. g. nižji državni izpit za lugarsko, te šumsko-tehničko pomoćno osoblje. — Sa krstnim listom, svjedočbom o svršenih nauka, svjedočbom o propisanoj dvogodišnjoj praksi i svjedočbom ćudorednosti obložene i sa 50 novč. biljegovane molbenice, imadu se putem kr. kot. oblasti odnosno gradskih poglavarstva, za vriemena ovamo podnieti.

Izpitu pripušteni kandidati, moraju se na gore označeni dan u 8 sati prije podne kod kr. ove županijske oblasti prijaviti i prije izpita propisanu izpitnu taksu od 5 for. a. vr. u ruke izpitnoga predjednika ili njegovoga zamjenika položiti.

Kr. županijska oblast.

U Belovaru, dne 13. srpnja 1897.

Uredjuje **Josip Kozarac**, kr. drž. nadšumar u Vinkovcih. Tisak **C. Albrechta (Jos. Wittasek)**.

SADRŽAJ.

Strana

Vrsti drveća, njihovo uspievanje i uporaba u šumama Petrovaradinske imov. občine . . . . . 351—357

Procjena šumskih šteta u privatnih šuma. Odgovor na takovu razpravu krapinskog šumara gosp. Gaše Vaca. . . . . 357—364

Zemljištne zajednice. Piše Gašo Vac, krapinski šumar. (Nastavak). . . 364—371

Izvadak iz izvješća kr. nadzorničtva za pošumljenje primorskoga krasa u Senju vrhu tečajem g. 1895. obavljenih kulturnih i inih radnja 371—387

Katekizam za lugare i one, koji se žele lugarskom izpitu podvrći . . 387—389

Listak. Osobne viesti: Imenovanja. — Odlikovanje. — † Grofica Marija Bombelles. . . . . 389—390

Različite viesti: Občinska i privatna lovišta . . . . . 390—393

Sitnice: Ciena željezničkim podvlakama u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni. — Bukove podvlake. — Boj izmedju žabe i gujavice. 393—395

Oglas. 396